

Ressursene av utvalgte lauvtreslag i Norge

Selected hardwood resources in Norway

Karl-Christian Mahnert (Treteknisk)

Katrin Zimmer og Oliver Moen Snoksrud (NIBIO)

Foto: Skogselskapet

Norsk Treteknisk Institutt

Børrestuveien 3, 0373 Oslo

Postboks 113 Blindern, 0314 Oslo

+47 988 53 333

firmapost@treteknisk.no

www.treteknisk.no

Ressursene av utvalgte lauvtreslag i Norge

Selected hardwood resources in Norway

Saksbehandler: Karl-Christian Mahnert, Katrin Zimmer, Oliver Moen
Snoksrud
Finansiering: Norges forskningsråd
Dato: Februar 2026

Sammendrag

Lauvtrevirke fra norske skoger er et verdifullt råstoff dersom man klarer å utnytte denne ressursen. Lauvtrær, spesielt edellauvtrær som ask, eik og svartor, tåler varmere klima bedre enn bartrær som dominerer skogene i Norge i dag, og den pågående klimaendringen forventes å gi bedre vekstforhold i Norge for lauvtre, mens det ligger an til mer utfordrende klima for gran og furu. Denne rapporten er tenkt som en innføring i lauvtre, dets egenskaper og forekomst i Norge.

Rapportens del 1 gir et overblikk over lauvtrevirkets oppbygging og beskriver kort funksjonen til de ulike lag som en trestamme består av. Den tar for seg anatomiske retninger, introduserer ulike densitetsbegreper og forklarer sammenhengen mellom årringbredde, densitet og styrkeegenskaper. Rapporten beskriver på et overordnet nivå oppbyggingen av en årring, celletypene i lauvtrær, kjerne- og yteved, samt deres betydning for trevirkets naturlige holdbarhet. Samspillet mellom trevirke og vann omtales avslutningsvis.

Del 2 av rapporten er en litteraturstudie som beskriver grunnleggende tekniske egenskaper, tradisjonelle og aktuelle bruksområder for **ask, bjørk, eik, osp og svartor**.

Rapportens del 3 gir en detaljert beskrivelse av hvor mye lauvtrevirke av **ask, eik, hengebjørk, dunbjørk, osp, gråor** og **svartor** som står og vokser i hele Norge og hvordan ressursen er fordelt i regionene Østlandet, Sørlandet, Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge. Vi gir også informasjon om alder, bonitet til bestandene samt diameterfordelingen. Vi belyser hvor tilgjengelig råvaren er for hogst ved å se på avstand til vei og terrenghelling i bestandene. Dette for å forbedre kunnskapen om hvor mye lauvvirke som er tilgjengelig til bruk i industrielle verdikjeder basert på lauv i regionene.

Del 4 av rapporten gir en oversikt over pågående initiativer fra involverte partnere som har som formål å fremme bruk av lauvtre fra norske skoger. Den beskriver ulike prosjekter, blant annet **SynForest**, **HUB:NODE Lauv**, og to aktuelle klynger i Norge, **WoodWorks!** og **InnoTre**.

Summary

Hardwoods from Norwegian forests are a valuable raw material if this resource can be utilized effectively. Deciduous trees – especially noble hardwoods such as ash, oak, and black alder – tolerate warmer climates better than evergreen trees like conifers, which currently dominate Norwegian forests. Ongoing climate change is expected to improve growth conditions for hardwoods in Norway, while conditions are likely to become more challenging for spruce and pine. This report is intended as an introduction to hardwoods, their properties, and their occurrence in Norway.

Part 1 of the report aims to give a brief overview of the structure of hardwood timber and describes the function of the various layers that a tree trunk consists of. It addresses anatomical directions, introduces different density concepts, and explains the relationship between annual ring width, density, and strength properties. The report provides a basic description of the structure of an annual ring, the cell types found in hardwoods, heartwood and sapwood, and their importance for the natural durability of timber. Furthermore, the interaction between wood and water is discussed briefly.

Part 2 of the report is a literature review describing fundamental technical properties as well as traditional and current applications of ash, birch, oak, aspen, and black alder.

Part 3 of the report provides data on standing volume and annual increment of ash, oak, silver birch, downy birch, aspen, grey alder, and black alder in Norway, and gives their distribution across the regions of Eastern Norway, Southern Norway, Western Norway, Trøndelag, and Northern Norway. Furthermore, information on stand age, site quality, and diameter distribution is provided. The accessibility of the noble hardwoods for harvesting is described based on the distance to forest roads and the slope of the terrain. Thus, knowledge about hardwoods per region available for utilization in industrial value chains is provided.

Part 4 of the report presents an overview of ongoing initiatives by involved partners aimed at promoting the use of hardwoods from Norwegian forests. It describes various projects, including SynForest, HUB:NODE Lauv, and two relevant clusters in Norway, WoodWorks! and InnoTre.

Innhold

Sammendrag.....	3
Summary	4
Bakgrunn.....	6
Del 1 Grunnleggende om lauvtrevirke	7
Innledende oversikt.....	7
Årringer og celletyper	9
Kjerneved og naturlig holdbarhet	11
Trevirke og vann.....	13
Referanser	15
Del 2 Utvalgte lauvtreslag og deres egenskaper	17
Ask (<i>Fraxinus excelsior</i>)	17
Grunnleggende om tømmer og trevirke.....	17
Tekniske egenskaper	17
Biologisk holdbarhet og bruksområder	18
Bjørk (<i>Betula pendula</i> , <i>B. pubescens</i>)	20
Grunnleggende om tømmer og trevirke.....	20
Tekniske egenskaper	20
Biologisk holdbarhet og bruksområder	20
Eik (<i>Quercus robur</i> , <i>Q. petraea</i>)	22
Grunnleggende om tømmer og trevirke.....	22
Tekniske egenskaper	22
Biologisk holdbarhet og bruksområder	22
Osp (<i>Populus tremula</i>)	24
Grunnleggende om tømmer og trevirke.....	24
Tekniske egenskaper	24
Biologisk holdbarhet og bruksområder	24
Svartor (<i>Alnus glutinosa</i>).....	26
Grunnleggende om tømmer og trevirke.....	26
Tekniske egenskaper	26
Biologisk holdbarhet og bruksområder	26
Referanser	29
Del 3 Forekomst og tilgjengelighet.....	31
Skogvolum og tilvekst.....	32
Bestandstyper og arealtype	33
Biologisk gammelskog og vern.....	35
Diameter og alder	38
Vekstbetingelser (bonitet, høyde over havet).....	41
Tilgjengelighet.....	44
Referanser	49
Del 4 Noen pågående initiativer fra involverte parter	50
Prosjekter.....	50
Klynger.....	52

Bakgrunn

Denne rapporten ble utarbeidet i samarbeid mellom Treteknisk og NIBIO og er finansiert med midler fra prosjekter SynForest (Norges forskningsråds prosjektnummer **336381**), HUB:NODE (Innovasjon Norge 2023/381170) og fra Norges forskningsråd (prosjektnummer **342631**).

Treteknisk er partner i prosjekt SynForest (Enabling synergies among value creation, climate adaptation, biodiversity, and sustainable use of temperate broadleaf forests), ledet av Norsk Institutt for Naturforskning (NINA).

NIBIO er samarbeidspartner i prosjekt HUB:NODE Lauv med InnoTre og WoodWorks!.

Fra Treteknisk er det Karl-Christian Mahnert som har bidratt til rapporten. Bidrag fra NIBIO er forfattet av Katrin Zimmer og Oliver Moen Snoksrud.

Formålet med rapporten er å gi grunnleggende kunnskap om anatomi samt fysiske egenskaper til lauvtre (Del 1), vise tradisjonelle og aktuelle bruksområder for utvalgte lauvtreslag i Norge (Del 2), kvantifisere den aktuelle lauvtreressursen i Norge (Del 3), og gi en oversikt over noen pågående initiativer fra involverte partnere som har som formål å fremme bruk av lauvtre fra norske skoger (Del 4).

Lauvtreslagene som omtales i denne rapporten, er valgt ut i samarbeid mellom Treteknisk, NIBIO og industripartnere i SynForest-prosjektet. Utvalget bygger på forekomst, egnethet for trevareindustri og forventet økt tilgjengelighet under fremtidige klimaforhold.

Del 1 Grunnleggende om lauvtrevirke

(Karl-Christian Mahnert, Treteknisk)

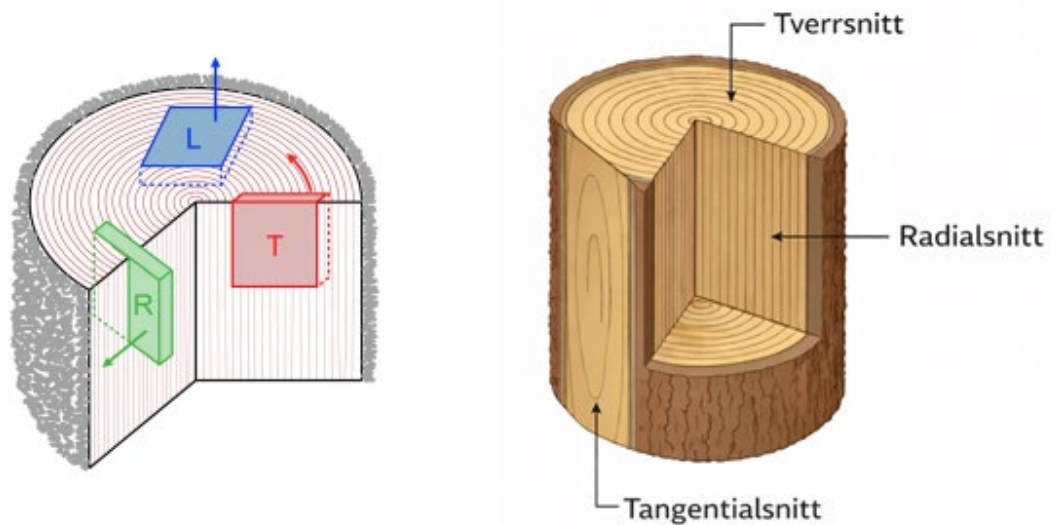
Innledende oversikt

Det finnes to store grupper av treslag, bartrær (nåletrær) og lauvtrær. Lauvtrær, som den aktuelle rapporten fokuserer på, er yngre i utviklingshistorisk sammenheng og har en mer komplisert anatomisk oppbygning enn bartrær [1]. I bartrevirke er det få ulike celletyper, trakeider og parenkymceller, som hver oppfyller flere funksjoner [1, 2]. Lauvtrevirke er satt sammen av flere ulike celletyper enn bartrær, som er optimalisert for å oppfylle enkelte funksjoner i treet.

Tverrsnittet gjennom en trestokk fra ytterst til innerst går gjennom følgende sjikt: **Bark** (døde bastceller som beskytter stokken mot mekanisk påvirkning), **bast** (levende celler som transporterer byggestoffer nedover i treet), **kambiet** (celler som deler seg innover og danner trevirke, og utover der det dannes bastceller), **yteved** (transporterer vann og næringsstoffer oppover i stokken), og **kjerneveden** (eldre ved som ikke lengre deltar i vanntransporten) [3]. Yteveden inneholder både død og levende parenkymceller. De sistnevnte dør ved overgang fra yteved til kjerneved. Innerst i stokken ligger **margen** som er grunnvev i plantenes stengler og består av tynnveggede celler med relativt store mellomrom og er forbundet via margstråler med vevet utenfor margen [4].

For å gjøre det lettere å orientere seg i trevirkets komplekse struktur, er det vanlig å forholde seg til de tre hovedretningene **radiell** (fra bark til marg, på tvers av årringene), **tangentiell** (på tvers av margstråler og langs årringene) og **lengderetning** (fra røtter til kronen) (Figur 1) [5]. Også trevirkets egenskaper, for eksempel svelling og krymping, varierer avhengig av hovedretning, noe vi kommer tilbake til lengre ned i teksten.

Utseendet til en planke som sages ut av en tømmerstokk bestemmes av den anatomiske hovedretningen som sagsnittet følger. Et sagsnitt i tangentiell retning (Figur 1) har ofte liggende årringer. Følger sagsnittet den radielle retningen i tømmerstokken har planken i større grad stående årringer.

Figur 1: Trevirkets anatomiske retninger radiell (R), tangentiell (T) og lengderetning (L) [20] (til venstre) og snittretningene knyttet til disse

Densitet (Formel 1), også kalt egenvekt, oppgis som forhold mellom masse (i dagligtale ofte betegnet som vekt) og volum, og er et mål for andel cellesubstans i et gitt volum av trevirke. Selve celleveggmaterialet uten hulrommene har omtrent samme densitet på tvers av treslag på rundt 1560 kg/m^3 . Forskjellen i densitet mellom treslag (for eksempel balsa versus eik) skyldes mest hvor stor andel av trevolumet som er cellevegg versus hulrom (porøsitet), ikke at selve celleveggen har ulik densitet. Densitet og fuktighet er de to parameterne som påvirker trevirkets tekniske egenskaper mest.

Formel 1: Densitetsberegning

$$\text{Densitet } [\text{kg/m}^3] = \frac{\text{Masse } [\text{kg}]}{\text{Volum } [\text{m}^3]}$$

Når man beskriver trevirke er det vanlig å oppgi densitet i kg/m^3 eller g/cm^3 [2, 8]. Siden celleveggen vil endre volumet avhengig av trefuktigheten under fibermetningspunktet (om lag 30 %), er det viktig å oppgi hvilken trefuktighet som ligger til grunn når man beregner densiteten. De vanligste alternativer er å oppgi tørrdensitet, basisdensitet og densitet ved gjeldende trefuktighet [2, 8] (Tabell 1).

Symbolet ρ brukes ofte for densitet, og ulike indekser viser trefuktigheten som massen og volumet ble målt ved. For eksempel blir tørrdensiteten ofte angitt som $\rho_{0,0}$. Det vil si at både vekt (indeksens første siffer) og volum (indeksens andre siffer) er målt ved 0 % trefuktighet, mens for eksempel $\rho_{0,12}$ betyr at vekten er målt ved 0 % trefuktighet og volumet ved 12 % trefuktighet.

Tabell 1: Ulike densitetsbegrep og formler

Begrep	Engelsk betegnelse	Forklaring	Formel
Tørrdensitet ($\rho_{0,0}$)	Oven-dry density	Tørr masse i forhold til tørt volum	$\rho_{0,0} = \frac{m_0}{v_0}$
Basisdensitet ($\rho_{0,f}$)	Basic density	Tørr masse i forhold til rått volum	$\rho_{0,f} = \frac{m_0}{v_f}$
Densitet ved gjeldende trefuktighet ($\rho_{u,u}$)	Density at current moisture content	Masse i forhold til volum ved den gjeldende trefuktighet	$\rho_{u,u} = \frac{m_u}{v_u}$

Tørr masse (m_0): Treprøvens masse i absolutt tørr tilstand (0 % fuktighet); Tørt volum (v_0): Treprøvens volum i absolutt tørr tilstand (0 % fuktighet); Rått volum (v_f): Treprøvens volum ved trefuktighet $\geq$ fibermetningspunktet.

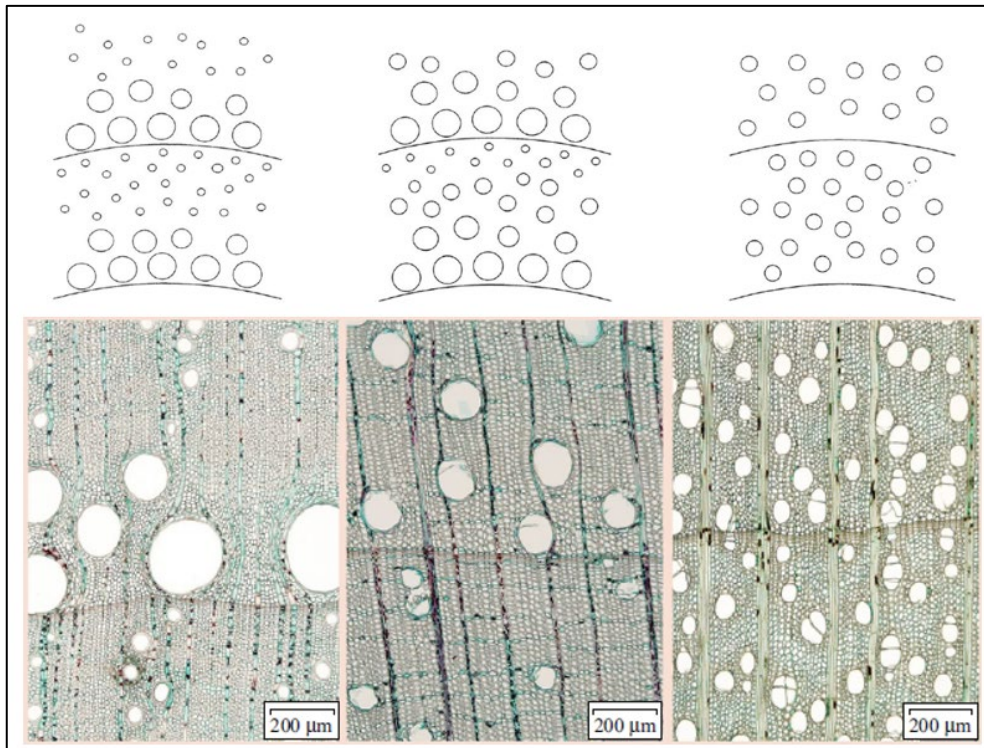
Ulike treslag har ulik gjennomsnittlig densitet, men variasjonen i densitet i trær av samme treslag kan være større enn forskjellen i gjennomsnitt mellom treslag.

Grunnen for den store variasjonen er at densitet påvirkes av klimatiske vekstforhold, som vil variere i en bestand, jordsmonn, treets sosiologiske posisjon i en bestand (undertrykt eller dominant), og en del faktorer i selve treet (blant annet alder, årringbredde, reaksjonsved, andel kvist og andel kjerne- og yteved). Trevirkets mekaniske egenskaper er som regel bedre jo høyere densiteten er [8].

Årringer og celletyper

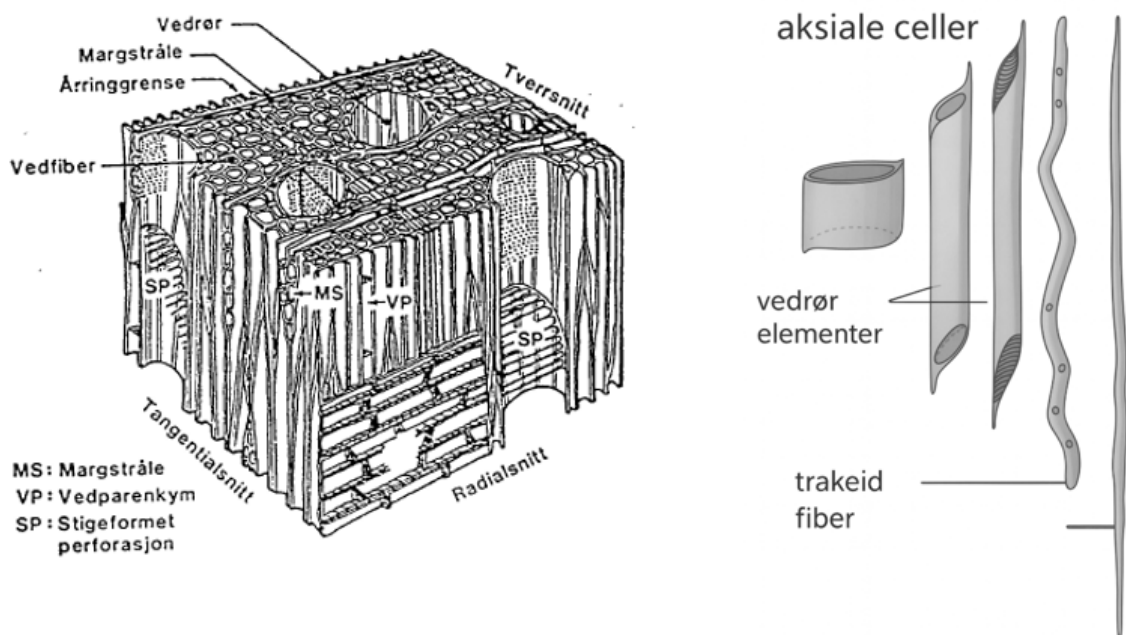
Vekstlaget som dannes i løpet av vekstsesongen hos trær i tempererte og kalde områder omtales som årringer eller tilvekstsoner [6]. Årringer hos de fleste bartreslag i Europa er tydelig avgrenset fra hverandre på grunn av markerte forskjeller mellom veden dannet tidlig i vekstsesongen (vårved) og mot vekstsesongens ende (sommerved). Denne forskjellen er ikke like mye utpreget hos alle lauvtrær. Ut fra porestrukturen skilles det mellom ringporede, halv-ringporede og spredtporede lauvtreslag [7] (Figur 2).

Ringporede treslag kjennetegnes av porer med markante forskjeller i diameter, og at porene med større diameter forekommer i vårveden, mens porer med mindre diameter er samlet i sommerveden. Dette gir en tydelig årringsgrense. Eksempler for ringporede treslag er eik, ask og alm. Hos **halv-ringporede** treslag finnes det også porer med ulik diameter, overgangen fra porer med stor diameter til porer med mindre diameter er imidlertid gradvis og forskjellen mellom vår- og sommerved derfor mindre utpreget. Kjente halv-ringporede treslag er valnøtt og kirsebær. Hos **spredtporede** lauvtrær (for eksempel bjørk, osp og or) har porene i vår- og sommerved omtrent samme diameter, og det finnes ingen klar overgang i årringen [1].

Figur 2: Porefordeling hos ringporede, halv-ringporede og spredtporede treslag [16, 17]

Hos lauvtrærne finnes det fire forskjellige celletyper: vedrør, fiber, parenkym og trakeider (Figur 3). **Vedrør** består av vedrørceller, også omtalt som karceller. Vedrørcellene er korte, vide spesialceller for væsketransport. De er åpne i bunnen og toppen, er plassert oppå hverandre og danner selve vedrør [1, 2]. Vedrørceller omtales ofte som porer [7] fordi endeveden til trevirke med vedrør med stor diameter fremstår som porøs. **Fibre** eller vedceller er støtteceller som gir treet styrke [2]. **Parenkymceller** forekommer i margstrålene og i vedens lengderetning. Funksjonen til parenkymcellene er å lagre og lede byggestoffer, de bidrar til å danne stoffer som for eksempel beskytter mot sopp og medvirker i stor grad til omforming av yte- til kjerneved [1, 2]. **Trakeider**, som utgjør den største delen av veden i bartrær, finnes også - men i betydelig mindre grad - i lauvtrær hvor de står både for væsketransport og styrke. Trakeider er lengre enn vedrør men har mindre diameter [1].

Figur 3: Anatomisk oppbygging av lauvtrevirke (venstre) [16] og oversikt over aksiale celler i lauvtrevirke (høyre)

Årringbredde og styrke

Hos ringporede lauvtrær varierer vårvedsonen lite i bredden, andelen av sommerveden derimot vil være større jo bredere årringen er. Derfor vil den gjennomsnittlige densiteten til en årring være høyere jo bredere årringen er [9]. Hos bartrær påvirkes bredden på vårveden av klimaet, mens bredden på sommerveden endrer seg veldig lite. En bred årring i bartrær vil derfor som regel inneholde en mindre andel sommerved og ha lavere densitet enn en smal årring [2].

Kjerneved og naturlig holdbarhet

Kjerneved er den indre delen av stokken som ikke deltar i transport av vann og næringsstoffer lengre. Dannelse av kjerneved begynner når de ytterste årringene i stokken har nådd den nødvendige bredden for tilstrekkelig transport av vann og næringsstoffer. I denne prosessen av kjerneveddannelse lukkes porer i cellevegger, og cellehulrom fylles med ekstraktstoffer [1]. Hos enkelte lauvtrær som eik kan parenkymceller danne tyller i vedrørcellene ved overgang fra yte- til kjerneved. Oppgaven til tyller er å stanse vanntransport og beskytte mot spredning av patogener (stoffer som kan forårsake sykdommer.)

Kjerneveden er ofte mørkere enn yteveden, men er ikke synlig hos alle treslag med det blotte øye. Andel kjerneved av stammetverrsnittet varierer med treslag, treets alder, avstand mellom de enkelte trær i en bestand, og med høyden i stammen. Faktorer som voksested, klima og bestandsstruktur påvirker også kjernevedandelen [7].

Trær med og uten kjerneved kan inndeles på følgende måte [6]:

a. Trær som alltid har fargekjerne

Disse har som regel en rødbrun kjerneved som tydelig skiller seg fra den lyse yteveden. Grensen mellom kjerneved og yteved følger vanligvis årringene. Forholdet mellom yteved og kjerneved er i stor grad genetisk bestemt. Denne typen kjerneved har som regel en høyere naturlig holdbarhet enn yteveden og er å finne for eksempel hos eik, robinia og valnøtt.

b. Trær som kan få fargekjerne

Den fakultative fargekjernen oppstår som følge av miljøpåvirkninger, oftest ved luftinntrenging etter skader, og danner vanligvis en ujevnt farget og uregelmessig sylinder inne i stammen. Dette forekommer for eksempel ofte hos bøk eller ask. Kjerneveden hos disse treslagene har ikke bedre holdbarhet enn ufargete deler av stammen.

c. Trær med lys kjerneved

Kjerneveden hos disse treslag kan skilles kjemisk eller fysiologisk fra yteveden, men den er ikke synlig fargemessig. Eksempler for treslag med lys kjerneved er gran og edelgran.

d. Ytevedtrær

Disse trærne har ytevedkarakter gjennom hele stammens tverrsnitt, eksempler er bjørk og lind.

Kjerneveden hos mange treslag er mørkere, tørrere, tyngre, hardere og har en bedre naturlig holdbarhet enn yteveden [2]. Med naturlig holdbarhet menes trevirkets evne til å motstå angrep av trenedbrytende organismer som råtesopper og insekter. De ulike treslagene klassifiseres i holdbarhetsklasser fra 1 (meget holdbar) til 5 (ikke holdbar) som beskriver trevirkets holdbarhet mot trenedbrytende sopp (Tabell 2). Et hvert treslags yteved vurderes som ikke holdbar [1].

Tabell 2: Holdbarhetsklasser til kjerneved til utvalgte treslag [10]

Treslag	Holdbarhetsklasse	
	i jordkontakt	over bakken
Ask	5	4
Bjørk	5	ikke oppgitt
Eik	2 - 4	1-2
Osp	5	5
Svartor	5	ikke oppgitt
Gran	4	4-5
Furu	3-4	2-5
Holdbarhetsklasser: 1 (meget holdbar), 2 (holdbar), 3 (middels holdbar), 4 (lite holdbar), 5 (ikke holdbar)		

Trevirke og vann

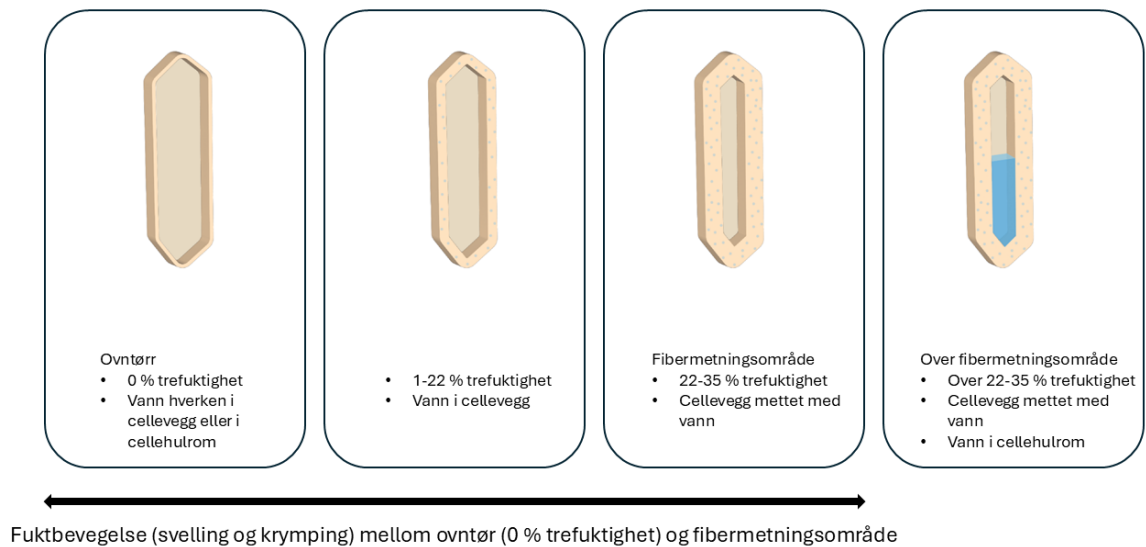
Trevirke er et materiale fullt av små hulrom – altså porøst. Hvor mye hulrom det er, varierer med treslaget, men som regel utgjør de 50–60 % av volumet. Disse hulrommene gjør at tre har en stor indre overflate. Som andre porøse materialer trekker trevirke til seg vanddamp fra lufta og kan ta opp flytende vann, trebeskyttelsesmidler, lim og andre væsker [8].

Trefuktighet, som beregnes som masse av vannet i tørt trevirke (Formel 2), kan være på ca. 120-140 % i fersk yteved (direkte etter hogst), mens tilsvarende verdier for kjerneved av gran og furu er 30-50 % [2].

Formel 2: Beregning av trefuktighet

$$\text{Trefuktighet [\%]} = \frac{(\text{Masse trevirke, rått} - \text{Masse trevirke, tørt})}{\text{Masse trevirke, tørt}} \times 100$$

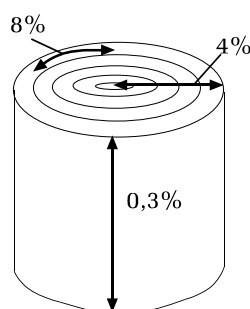
I **ovntørr** tilstand inneholder ikke trevirke noe vann, trefuktigheten er 0 %. Ved **fibermetning** (maksimalt vanninnhold i celleveggen men ingen vann i cellehulrommene [21]) har vannet fylt alle de små hulrommene i celleveggene (Figur 4). Trefuktigheten ved fibermetning er avhengig av treslag, og er strengt tatt ikke et punkt men et område. **Ringporede** og **halv-ringporede** treslag, for eksempel eik og ask, oppnår fibermetning ved 22-24 % trefuktighet, fibermetning for spredtporete treslag som bjørk og osp ligger på 32-35 % trefuktighet. Fibermetning for bartrær med utpreget farget kjerne, for eksempel furu og lerk, ligger på 26-28 %, for bartrær uten utpreget farget kjerne, for eksempel gran, ligger den på 30-34 % [22].

Figur 4: Beskrivelse av trefuktighetsområder

Enhver nedgang i trefuktighet under fibermetningsområdet, for eksempel under teknisk tørking, forårsaker en nedgang i volumet siden vannet forsvinner fra de små hulrommene i celleveggene. Denne nedgangen i volum, også omtalt som **krymping**, fortsetter inntil trevirket har nådd 0 % trefuktighet. Det motsatte gjelder for oppfuktning av trevirke: Trevirket **sveller** når celleveggene tar opp vann i området opp til fibermetningsområdet. Sammenhengen mellom trefuktighet under fibermetningsområdet og krymping og svelling er tilnærmet lineær [1, 2, 8].

Krymping og svelling, noen ganger referert til som fuktbevegelse, varierer med trevirkets tre hovedretninger. Fuktbevegelsen er størst i tangentiell retning, omtrent halvparten så stor i radiell retning og desidert lavest i lengderetning (Figur 5) [1, 2, 8].

Figur 5: Svelling og krymping i trevirkets hovedretninger for 0% trefuktighet til fibermetningsområdet; verdier for gran og furu [2]

Litteraturdata om trevirkets krymping og svelling (Tabell 3) er oftest basert på målinger av fuktbevegelse til små feilfrie prøvestykker (for eksempel kvistfri, uten

kvaelommer) ved endring i trefuktighet fra 0 % til fibermetning (svelling) og omvendt (krymping) [8]. Hvis man deler verdiene på treslagets gjennomsnittlige trefuktighet ved fibermetning, får man svelling eller krymping per prosent endring i trefuktighet.

Svelling og krymping for samme treslag har stor variasjon siden det påvirkes av mange faktorer. For eksempel vil høyere densitet innen samme treslag gi økt krymping og svelling, bortsett fra i lengderetningen [8].

Tabell 3: Gjennomsnittlig svelling og krymping for utvalgte treslag

Treslag	Krymping / svelling [%]			Kilder
	Radiell	Tangentiell	Lengderetning	
Ask	5,6	9,9	0,3	[11, 15]
Bjørk	6,7	8,4	0,6	[11, 15]
Eik	5,0	9,9	0,3	[11, 12, 15]
Osp	4,0	7,8	0,3	[11, 13, 15]
Svartor	4,8	8,1	0,5	[11, 14, 15]
Gran	3,7	8,5	0,3	[11, 15, 19]
Furu	4,2	8,3	0,3	[11, 15, 18]

Referanser

- [1] Wagenführ, A. og Scholz, F. (2008) Taschenbuch der Holztechnik, Hanser forlag, 586 sider, ISBN 978-3-446-22852-8
- [2] Treteknisk Håndbok (2009), 3. utgave, ISBN 978-82-7120-201-9
- [3] Skaug, E. (2008) Trevirkets oppbygging og egenskaper. Fokus på tre Nr. 40, Norsk Treteknisk Institutt og Trefokus AS, ISSN 1501-7427
- [4] Store norske leksikon, 11.06.2025
- [5] Trondstad, S. (2008) Trefuktighet - tørking. Fokus på tre Nr. 38, Treteknisk, ISSN 1501-7425
- [6] Lohmann, U. (2003) Holzlexikon, 4. utgave, DRW Weinbrenner GmbH & Co, ISBN 978-3-86820-086-7
- [7] Niemz, P., Teischinger, A., og Sandberg, D. (Edt.) (2023) Springer Handbook of Wood Science and Technology. ISBN 978-3-030-81315-4, Springer Nature Switzerland
- [8] Niemz, P. (1993) Physik des Holzes. DRW Weinbrenner GmbH & Co ISBN 3-87181-324-9
- [9] Knigge, W. og Schulz, H. (1966) Grundriss der Forstbenutzung. Parey Verlag
- [10] Norsk Standard (2016) NS-EN 350 Durability of wood and wood-based products - Testing and classification of the durability to biological agents of wood and wood-based materials

- [11] Sell, J. (1969) Eigenschaften und Kenngrößen von Holzarten. LIGNUM, Schweizer Arbeitsgemeinschaft für das Holz
- [12] Einheimische Nutzhölzer (1998) (Loseblattsammlung) 8 – Eiche. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [13] Einheimische Nutzhölzer (1998) (Loseblattsammlung) 14 – Pappel. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [14] Einheimische Nutzhölzer (1998) (Loseblattsammlung) 16 – Erle. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [15] Wagenführ, R. (2007) Holzatlas. 6. utgave, Fachbuchverlag Leipzig, ISBN 978-3-446-40649-0
- [16] Kucera, B. (1998) Treets oppbygging og vedanatomi. Norsk Institutt for Skogforskning
- [17] Niemz, P., Teischinger, A. og Sandberg, D. (2023). Springer Handbook of Wood Science and Technology, Springer Nature Switzerland, ISBN 978-3-030-81314-7
- [18] Einheimische Nutzhölzer (1998) (Loseblattsammlung) 2 – Kiefer. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [19] Einheimische Nutzhölzer (1998) (Loseblattsammlung) 1 – Fichte. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [20] Murr, A. (2022). Water vapour sorption and moisture transport in and across fibre direction of wood. Cellulose 29
- [21] Fredriksson, M., Thybring, E.E., Zelinka, S.L. og Glass, S. (2025) The fiber saturation point: does it mean what you think it means?. Cellulose 32
- [22] Trendelenburg, R. (1939) Über Fasersättigungsfeuchtigkeit, Schwindmaß und Raumdichtezahl wichtiger Holzarten. Holz als Roh-und Werkstoff 2, 12-17

Del 2 Utvalgte lauvtreslag og deres egenskaper

(Karl-Christian Mahnert, Treteknisk)

Utvalget bygger på treslagenes forekomst i områder med eksisterende foredlingsindustri, treslagenes teknologiske egenskaper som gjør dem egnet for bruk i trevareindustrien, samt prognoser som peker mot økt tilgjengelighet som følge av fremtidige klimatiske endringer i Norge.

Lauvtreslagene som ble valgt ut er ask (*Fraxinus excelsior*), dunbjørk (*Betula pubescens*), hengebjørk (*Betula pendula*), eik (*Quercus robur* og *Q. petraea*), osp (*Populus tremula*), gråor (*Alnus incana*) og svartor (*Alnus glutinosa*).

Ask (*Fraxinus excelsior*)

Grunnleggende om tømmer og trevirke

Ask tilhører de ringporede treslagene og utvikler yte- og kjerneved som kan ha dels samme lyse, hvit til gulaktige eller hvittrødaktige farge, men som også kan ha mørkere, lysebrun til mørkebrun kjerneved. Kjerneveden av mørk farge er ofte uregelmessig stripet, flekket eller skyet. Yteveden er generelt svært bred, da kjerneveddannelsen tidligst begynner i en alder av 40 år, men som regel først etter at treet har passert 60–70 år. Videre forekommer det hos ask en type patologisk kjerneved som følge av en sykdom. Denne type kjerneved er da ikke sentralt plassert i stammen [2].

Ask har en gjennomsnittlig tørrdensitet på 690 kg/m³ (Tabell 5). Veden er tung og hard. Trevirke fra steinete skråninger har korte fibre og er sprø, mens ask som har vokst på fuktig jord er elastisk og har lange fibre [3].

Tekniske egenskaper

Ask har svært gode styrkeegenskaper (Tabell 5) og er meget hard og seig [2, 4]. De mekanisk-teknologiske egenskapene er desto gunstigere jo bredere årringene er, og innflytelsen fra årringbredden er spesielt utpreget i området mellom 0,5 og 1,5 mm. Ask med brede årringer er hardere, sterkere og seigere enn trevirke med smalere årringer. Avhengigheten mellom styrkeverdier og årringbredde forklares ved at andelen sommerved øker proporsjonalt med økende årringbredde hos ringporede lauvtrær (se avsnitt om årringbredde og styrke i rapportens del 1). Med en økende andel tett sommerved øker trevirkets gjennomsnittlige densitet, noe som fører til høyere styrkeverdier [2].

Det krever nøye behandling for å unngå fargeforringelse og sprekkdannelse av ask etter fellingen. Oppskjæring bør skje så raskt som mulig og før sommeren, og helst med barken på for å unngå sprekker. Naturlig tørking er lett å gjennomføre uten vesentlig tendens til sprekkdannelse og forvridning [2].

Ask kan bearbejdes ganske godt både for hånd og maskinelt. Det forekommer imidlertid forskjeller mellom lett og tungt trevirke. Tungt trevirke har en tendens til flising ved høvling. Ellers er det lett å sage, skjære og dreie. Når det er dampet, lar det seg lett bøye [1]. Trevirke med brede årringer, rett fiberforløp og uten kvister er best egnet [2]. Ask yter middels motstand mot skur, moderat sløving av verktøy [15], det er lett å spikre, skru og lime [2].

Høvlede overflater har en lett glans. Overflatebehandling byr ikke på problemer og kan utføres med alle vanlige systemer. Ikke minst på grunn av den gode evnen til beising regnes ask som et foretrukket treslag innen møbelproduksjon. Det egner seg veldig godt til polering. Videre har ask betydelig motstandskraft mot svake baser og syrer. Selv 10 % salpetersyre, saltsyre eller svovelsyre skader knapt treet ved romtemperatur [2].

Biologisk holdbarhet og bruksområder

Ask selges som tømmer, skurlast og finer [2]. Det har holdbarhetsklasse 5 i jordkontakt og er middels lett impregnerbar [16]. Det egner seg ikke for bruk i bakkekontakt, men kan brukes utendørs dersom det ikke utsettes for oppfukting over tid.

Ask har vært mye brukt til sportsartikler, redskapsskaff, parkett, gulvbord, trapper og møbler [4], som materiale for hestesleder og vogn [2, 14], i fly [2, 14] og skipsbygging som spanter, ribber og lister [4, 14]. Ask blir normalt ikke behandlet med trebeskyttelsesmidler.

Ask har mistet mange av sine tradisjonelle bruksområder, for eksempel innen kjøretøyproduksjon, men det er fremdeles et populært treslag til innredninger. Spesielt brukes ask i form av finer eller heltre innen møbelproduksjon [2]. Bilde 1 viser eksempler for askeplanker tatt ut i tangentiell og radiell retning.

Bilde 1: Ask, tangentialsnitt (til venstre) og radialsnitt (til høyre) [14]

Bjørk (*Betula pendula*, *B. pubescens*)

Grunnleggende om tømmer og trevirke

Hengebjørk eller lavlandsbjørk (*Betula pendula*) og dunbjørk (*Betula pubescens*) er to arter med noe ulik gren- og stammeform. Vedstrukturen hos de to artene er imidlertid veldig lik, og det finnes ikke noen sikre anatomiske kjennetegn for å skille dem. De tekniske egenskapene anses derfor å være like [4]. Bjørkevirke er spredtporet, lyst, og har ofte en veldig jevn, homogen struktur. Det kan imidlertid også vise forskjellige typer fiberavvik som fører til svært ettertraktet og dekorativt utseende, som ved for eksempel masurvirke og flammevirke. Bjørk har mer eller mindre tydelig markerte årringsgrenser og få vedrør og margstråler [3].

Tekniske egenskaper

Bjørkevirket er seigt og elastisk med gode mekanisk-teknologiske egenskaper, som delvis er høyere enn hos eik [3]. Braastad mfl. [15] beskriver middels motstand mot skur og moderat sløving av verktøy ved bearbeiding av bjørk. Bjørk har veldig gode styrkeegenskaper, er seig i forhold til densiteten, og er relativ hard. Bjørk er lett å bearbeide både manuelt og maskinelt med alle verktøy. Den gode bearbeidbarheten viser seg spesielt ved dreining, profilering med kniv og utskjæring – høvlede flater blir glatte. Bjørk som har lite kvist og rett fibervinkel lar seg lett bøye [3, 4]. Overflatene kan utmerket beises og poleres, og behandling med lakk er uproblematisk. Spiker og skruer sitter godt, liming til konstruktive formål krever tilpasset lim. Ved kontakt med jern og samtidig fuktighet kan det oppstå svak grå misfarging [3].

Biologisk holdbarhet og bruksområder

Bjørk selges som tømmer, skurlast, knivskåret og skrelt finer, samt som kryssfiner [3]. Den har holdbarhetsklasse 5 og er lett til middels lett impregnerbar [16]. Bjørk egner seg derfor ikke for bruk i bakkekontakt, men kan brukes utendørs dersom det ikke utsettes for oppfukting over tid. Bjørk har blitt brukt til bygging av hestevogner og tilbehør, i jernbanevognproduksjon [3, 14], til produksjon av naturhagemøbler med den hvite barken på [3], geværkolber og impregnerte sviller [14]. Veden egner seg bra til emballasje for matvarer, ispinner, tannstikker og spatler for kjemisk og medisinsk formål. På grunn av sin homogenitet er bjørk et velegnet materiale til dreide emner, som for eksempel kuler og kjegler. Masurved og flammeved er spesielt ettertraktet til pynt, knivskift (masurved) og møbler (flammeved). Bjørk har høy elastisitet og bøyefasthet, og ble derfor mye brukt til produksjon av ski. Bjørk benyttes mye til finer og celluloseproduksjon, men egner seg også godt til gulv, trapper, paneler, innredninger, møbler [4] og har potensiale til bruk som konstruksjonsvirke [17] og i massivtre [18, 19]. I dag brukes bjørk mest som finer til møbel- eller kryssfinerproduksjon [3, 14]. Bilde 2 viser eksempler for bjørkeplanker tatt ut i tangentiell og radiell retning.

Bilde 2: Bjørk, tangentialsnitt (til venstre) og radialsnitt (til høyre) [14]

Eik (*Quercus robur*, *Q. petraea*)

Grunnleggende om tømmer og trevirke

I Norge finnes det to arter av eik, sommereik (*Quercus robur*) og vintereik (*Quercus petraea*). Vedstrukturen hos de to artene er veldig lik, og de tekniske egenskapene anses å være på samme nivå. Trevirke fra eik har svært gode styrkeegenskaper (Tabell 5), er seig, hard og slitesterk [4].

Eik tilhører gruppen av ringporede treslag og utvikler en farget kjerne.

Tekniske egenskaper

Eik har en gjennomsnittlig tørrdensitet på 675 kg/m³ (Tabell 5), lavt svinn, og formstabiliteten er bedre jo smalere årringene er. Teknisk tørking må gjennomføres svært skånsomt og langsomt, da eik har en tendens til å sprekke, vri seg og særlig få misfarging ved for rask tørking [11]. Bredere årringer gir sterkere trevirke som er vanskeligere å bearbeide [1]. Valg av type eik til bearbeiding avhenger av belastning og estetiske krav – eik med smale årringer benyttes ofte der det stilles lavere krav til mekanisk kapasitet [11].

Eiketre lar seg som regel lett og rent bearbeide med både hånd- og maskinverktøy, og bearbeidingsegenskapene blir bedre jo smalere årringene er [11]. Motstand mot skur beskrives som middels og sløving av verktøy som moderat [15]. Overflatebehandling er enkelt, populære metoder inkluderer behandling med ammoniakk, kalking og dobbelbeising, som fremhever årringsstrukturen spesielt godt. Før polering anbefales det å bruke porefyller. I kombinasjon med fuktighet forårsaker garvesyren i eik en fargereaksjon som kan føre til blågrå til svarte misfarginger av trevirket [11].

Biologisk holdbarhet og bruksområder

Eik selges som tømmer, skurlast og finer [11], kjerneveden til eik har holdbarhetsklasse 2-4 og er meget vanskelig å impregnere [16].

Eik er et svært allsidig materiale og oppfyller de høyeste krav til utseende, styrke, hardhet og holdbarhet for innredninger [11]. Eik har meget gode bøyeformingsegenskaper [4]. Det skilles ofte mellom milde og harde kvaliteter, det vil si eik med smale og brede årringer [11] (Tabell 4).

Tabell 4: Inndeling av eikekvaliteter etter årringbredde [14]

Årringbredde [mm]	Kvalitet
< 1	Mild
1-2	Halv mild
2-3	Middels hard
>3	Hard

Mild eik brukes av økonomiske grunner mest som finer til innredninger, møbler, parkett, dører, vinduer, trapper, gulvbord og panel. Hard eik er ofte brukt som heltre utendørs til formål som krever høy styrke, hardhet og holdbarhet [11]. Her nevnes det konstruksjoner over bakken, for eksempel fagverk til store bygg, domkirker og infrastruktur: Venezia og Amsterdam er eksempler på byer som står på eikepæler. Ved bruk i bakkekontakt er det vanlig å fjerne yteveden med sin lave holdbarhet [11]. Eik er også brukt til tønner for lagring av vin og brennevin [4, 11, 14], som materiale til jernbanesviller og til båt- og vognbygging [11, 14]. Bilde 3 viser eksempler for eikeplanker tatt ut i tangentiell og radiell retning.

Bilde 3: Eik, tangentialsnitt (til venstre) og radialsnitt (til høyre) [14]

Osp (*Populus tremula*)

Grunnleggende om tømmer og trevirke

Osp har veldig lys, svakt rødbrun til brunlig virke med fint fordelte porer og mer eller mindre tydelig markerte, ofte brede årringer, og uten fargeforskjell mellom kjerne- og yteved. Osp har høyest densitet blant poppelartene. Tørking kan gjøres ukomplisert grunnet ospevirkets ubetydelige tendens til sprekking og vridning [12].

Tekniske egenskaper

Ospevirke er lett og lyst, og med styrkeegenskaper omtrent som for gran [4]. Gjennomsnittlig tørrdensitet ligger på 445 kg/m³ (Tabell 5). Det er lett å bearbeide, men ved høy andel av reaksjonsved kan det oppstå lodden overflate. Brede årringer gjør det også vanskelig å oppnå fin overflatekvalitet. Skjærende verktøy må derfor stå i riktig vinkel og være skarpe. Ved høvling bør fuktigheten i trevirket ligge under 12 % trefuktighet, det å velge mindre enn 1 mm i høvlingsmonn vil motvirke lodden og ufin overflate [10], et større avstandsmål mellom sagtennene enn ved saging av andre lauvtreslag er nødvendig for å oppnå en fin overflate. Ferskt trevirke er lettere å bearbeide enn tørt, da spon fra tørt virke forårsaker sterk friksjon og overoppheting av sagbladet [12]. Ospevirke yter lav motstand mot skur, gir liten sløving av verktøy [15] og er godt egnet for liming [12].

Biologisk holdbarhet og bruksområder

Osp har holdbarhetsklasse 5 og er vanskelig å impregnere [16]. Det egner seg derfor ikke for bruk i bakkekontakt, men kan brukes utendørs dersom det ikke utsettes for oppfukting over tid. Virket anvendes til panel, blindtre i kryssfiner og møbelplater, som lette kjerner i dører, i modellbygging, som emballasje for frukt- og grønnsaker, tremasse for papirproduksjon, trekull og brensel. Osp er godt egnet til panel og benker i badstuer siden den ikke inneholder harpiks, brukes som kledning i luftige konstruksjoner [4, 12], men har dårlige bøyeformingsegenskaper. Ospevirke benyttes til fyrstikker, fordi veden er rettfibret og fyrstikkene får en rolig flamme som ikke oser [4]. Osp har ofte blitt brukt som materiale til tresko og proteser [12] og til bygging av båter og fly [14] på grunn av sin lave egenvekt. Bilde 4 viser et eksempel for en ospeplanke tatt ut i tangentiell retning.

Bilde 4: Osp, tangentialsnitt [14]

Svartor (*Alnus glutinosa*)

Grunnleggende om tømmer og trevirke

I Norge er det to arter av or, svartor (*Alnus glutinosa*) og gråor (*Alnus incana*). De to artene er svært like i vedstrukturen, og det finnes ingen sikre anatomiske kjennetegn som skiller dem. De fleste tilgjengelige opplysninger om egenskapene hos or relateres til svartor. Virket er lett og homogent, og med styrkeegenskaper litt bedre enn hos gran og furu [4].

Yte- og kjerneved har ingen fargeforskjell. Trevirket er rødlig hvitt til rødlig brunt og mørkner ved lyspåvirkning. Virke fra nyfelte trær har en markant oransjerød oksidasjonsfarge på endeflatene, som forsvinner etter hvert som stokken tørker. De mange porene er spredt fordelt og ofte gruppert i radiale kjeder. De tallrike porene er svært fine og knapt synlige uten lupe – det samme gjelder de svært smale margstrålene [13].

Tekniske egenskaper

Or er et mykt tre med jevn, fin og rettfibret struktur og en gjennomsnittlig tørrdensitet på ca. 550 kg/m³ (Tabell 5). Det tilhører gruppen middels tunge lauvtreslag. På grunn av den lave densiteten har den forholdsvis lav styrke. Or sveller lite og har svært god formstabilitet etter tørking. Or tørker raskt og godt uten nevneverdig tendens til sprekkdannelse eller vridning, men har lett for å bli misfarget. Or kan enkelt og rent bearbeides med alle vanlige verktøy, både manuelt og maskinelt. Imidlertid bør ikke sagingen skje med for rask mating, da overflatene ellers kan bli ru. Det er observert lav motstand mot skur [15] og lite slitasje av verktøy ved bearbeiding [5, 6, 15]. Or er svært godt egnet for liming [13].

Biologisk holdbarhet og bruksområder

Svartor har holdbarhetsklasse 5 og er lett impregnerbar [16]. Det egner seg ikke for bruk i bakkekontakt, men kan brukes utendørs dersom det ikke utsettes for oppfukting over tid. Svartor behandles normalt ikke med trebeskyttelsesmidler.

På grunn av små dimensjoner og relativt liten forekomst i Norge begrenses anvendelsen til snekkeri, spiler og sløyd [9]. Or er brukt til dreining, modeller, blindtre i møbler og kryssfiner, dørfillinger, trekull og røykeribrensel. Den har middels bøyeformingsegenskaper, og har i de senere årene blitt populært til møbler [4, 7, 13]. Or brukes også til emballasje og paller til engangsbruk [14]. Det kan lett gjennomfarges og beises, og er derfor godt egnet til imitasjon av edlere tresorter som kirsebær, valnøtt og mahogni [8, 13]. Bilde 5 viser et eksempel for en planke av svartor tatt ut i tangentiell retning.

Bilde 5: Svartor, tangentialsnitt [14]

Tabell 5: Oversikt over egenskaper til utvalgte treslag

Treslag	Tørredensitet [kg/m ³]	Svelling/krymping [%]			E-modul [N/mm ²]	Bøyefasthet [N/mm ²]	Brinell-Hardhet [N/mm ²]		Hbk*	Impregnerbarhet	
		Rad.	Tang.	Lengde			II	⊥		Yte	Kjerne
Ask	410-820	5,6	9,9	0,3	4400- 18100	58-210	6,5	3,8	5	2	2
Bjørk	660-800	6,7	8,4	0,6	14500-16500	76-155	4,9	3,0	5	1-2	1-2
Eik	480-870	5,0	9,9	0,3	12000-13000	89-130	6,2	3,2	2 - 4	1	4
Osp	370-520	4,0	7,8	0,3	4000-11700	43-94	2,4	1,1	5	1	3
Svartor	450-600	4,8	8,1	0,5	7700-11700	44-172	3,6	1,2	5	1	1
Gran	300-640	3,7	8,5	0,3	7300-21400	49-136	3,2	1,2	4-5	3	3-4
Furu	300-860	4,2	8,3	0,3	6900-20100	41-205	5,3	1,9	3-4	1	3-4

Kilder: Tørredensitet [15]; svelling og krymping: se Tabell 2; E-modul og bøyefasthet [15]; Brinell-Hardhet [11-15, 18, 19];
 *Holdbarhetsklasse i jordkontakt og Impregnerbarhet [16] (1: lett impregnerbar, 2: middels lett impregnerbar, 3: vanskelig impregnerbar, 4: meget vanskelig impregnerbar)

Referanser

- [1] Sell, J. (1969) Eigenschaften und Kenngrößen von Holzarten. LIGNUM, Schweizer Arbeitsgemeinschaft für das Holz
- [2] Grosser, D. og Teetz, W. (1998), Einheimische Nutzhölzer (Loseblattsammlung) 9 – Esche. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [3] Grosser, D. og Teetz, W. (1998), Einheimische Nutzhölzer (Loseblattsammlung) 18 – Birke. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [4] Skaug, E. (2008) Trevirkets oppbygging og egenskaper. Fokus på tre Nr. 40, Norsk Treteknisk Institutt og Trefokus AS, ISSN 1501-7427
- [5] Booutleje, J. B. og Rydell, R. (1986) Träfakta, 44 träslag i ord og bild. TrätekniskCentrum. Trätek, Publ nr 8604028, ISBN 91-88170-21-7, Stockholm
- [6] Farmer, R. H. (1972) Handbook of hardwoods. Building research establishment, Princess Risborough Laboratory of the Building Research Establishment, ISBN 01-14705-41-0, London
- [7] Johansen Lund (1993) Træ 35, 52 Træarter. Viden- og formidlingscenter for træbyggeriet, Lyngby
- [8] Stemsrud, F. (1971) Trevirkets kvalitet. Institutt for treteknologi, Norges landbrukshøgskole, Ås
- [9] Ternstedt, E. (1975) Kompendium i trämateriallära. 6. utgave, Statens Industriverk, SIFU-Träteknik, Stockholm
- [10] Frivold, L. H. (1988) Osp i husbyggingen. Norges landbrukshøgskole, Institutt for skogfag, Ås
- [11] Einheimische Nutzhölzer (Loseblattsammlung) 8 – Eiche. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [12] Einheimische Nutzhölzer (Loseblattsammlung) 14 – Pappel. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [13] Einheimische Nutzhölzer (Loseblattsammlung) 16 – Erle. Centrale Marketing-Gesellschaft der deutschen Agrarwirtschaft mbH, Bonn, ISSN-Nr. 0446-2114
- [14] Wagenführ, R. (2007) Holzatlas. 6. utgave, Fachbuchverlag Leipzig, ISBN 978-3-446-40649-0

[15] Braastad, H., Bunkholt, A., Huse, K. J., Næss, R. M., Petterson, J., Rissdal, M. (1988) Skjøtsel av lauvskog, 2. utgave, Skogbrukets kursinstitutt

[16] Standard Norge (2016) NS-EN 350 Tre og trebaserte produkters holdbarhet
Prøving og klassifisering av motstandsevnen mot biologisk påvirkning til tre- og trebaserte materialer

[17] Lemke, U., Johansson, M., Ziethen og Briggert, A. (2023) New criteria for visual strength grading of sawn timber from birch grown in Sweden. World Conference on Timber Engineering, Oslo, Norway.

<https://doi.org/10.52202/069179-0102>

[18] Kilde, V., Solli, K. H., Pitzner, B., Lind, P. og Bramming, J. (2006) Bjørk i synlige konstruksjoner. Treteknisk rapport 67.

[19] ETA 19/0031 (2021) Hasslacher GLT Birch - Brettschichtholz aus Laubvollholz. Österreichisches Institut für Bautechnik. Wien, Østerrike

Del 3 Forekomst og tilgjengelighet

(Katrin Zimmer og Oliver Moen Snoksrud, NIBIO)

I Norge står det samlet sett tilnærmet 1 milliard m³ trevirke på produktivt og uproduktivt skogareal med all arealanvendelse [1], der bartrær utgjør 734 million m³ og lauvtrær 264 million m³ [2]. Skogvolum som er oppgitt er definert som volumet av hele stammen fra stubbeavskjær til toppen av treet (også benevnt som stående volum) og uttrykkes i foreliggende kapittel gjennomgående uten bark (ub).

Dette kapittelet skal svare på hvor mye lauvtrevirke av ask (*Fraxinus excelsior*), eik (*Quercus robur* og *Q. petraea*), hengebjørk (*Betula pendula*), dunbjørk (*Betula pubescens*), osp (*Populus tremula*), gråor (*Alnus incana*) og svartor (*Alnus glutinosa*) som står i norsk skog og hvordan det er fordelt på regionene. Regionene følger Landsskogtakseringens inndeling (Tabell 6), og vil inngå i tabellene fremover i rapporten. Vi gir også informasjon om alder, bonitet til bestandene samt diameterfordelingen. Vi belyser hvor tilgjengelig råvaren er for hogst ved å se på avstand til vei og terrenghelling i bestandene. Dette for å forbedre kunnskapen om hvor mye lauvvirke som er tilgjengelig til bruk i industrielle verdikjeder basert på lauv i regionene.

Tabell 6: Regioner og fylker som inngår i regionene [3]

Region	Fylker som inngår i regionene
Østlandet	Innlandet, Oslo, Akershus, Østfold, Buskerud
Sørlandet	Vestfold, Telemark, Agder
Vestlandet	Vestland, Møre og Romsdal, Rogaland
Trøndelag	Trøndelag
Nord-Norge	Nordland, Troms, Finnmark

Tallene for lauvtre som er gitt i denne delen av rapporten er fra landsskogtakseringens data fra perioden 2018-2022 med **referanseår 2020** (upublisert).

Tabell 14 til Tabell 20 oppgir **tømmervolum uten bark** (ub) på produktiv skog uten vernetede områder. Estimater med en relativ standardfeil (standard error, SE) på over 35 % ble ikke tatt med. For å komme fram til et estimat for nyttbart tømmervolum må skogvolumet, altså stående volum, reduseres med 6 % for gran og furu og med 10 % for lauvtreslagene. Det er forutsatt at toppen av trærne ligger igjen på hogstflata etter hogst. Prosentsatsene bygger på etablerte erfaringstall fra Landsskogtakseringen om hvor mye grovt virke som ligger igjen på hogstflatene (Hysten i [4]).

Skogvolum og tilvekst

Produktiv skog er skog som, i gjennomsnitt, kan produsere minst 1 m³ trevirke inkludert bark per ha og år. Dette i motsetning til **uproduktiv skog**, der produksjonen av trevirke ligger mellom 0,1 og 1 m³ per ha og år. **Tilvekst** er volumet av tremassen en bestand eller et tre øker med i løpet av et år [1]. Disse tallene er viktige fordi de viser hvor mye volum som står i skogen i forskjellige regioner per treslag (Tabell 7) og hvor mye trevolumet øker i løpet av et år (Tabell 8). Dette gir oss informasjon om hvor mye trevirke av de forskjellige treslagene som teoretisk kan felles per region på en bærekraftig måte.

Tabell 7: Skogvolum uten bark (ub) [1000 m³ ub] og standardfeil (SE), per treslag og region, referanseår 2020 [3]

Skogvolum uten bark (ub) [1000 m ³ ub]							
	Østlandet		Sørlandet		Vestlandet		totalt
	vol	SE	vol	SE	vol	SE	
Ask	657	47	1 053	25	1 360	27	3 085
Eik	168	49	7 735	10	1 201	25	9 104
Hengebjørk	6 581	10	3 718	12	1 223	20	11 575
Dunbjørk	44 219	3	19 116	5	31 544	4	161 533
Osp	4 398	13	7 562	9	2 710	16	17 461
Gråor	5 547	15	791	26	5 123	11	18 029
Svartor	603	31	717	32	1 174	30	2 517
Totalt	62 172		40 692		44 336		223 304

I Norge står det, ifølge data fra Landsskogtakseringen (referanseår 2020), 223 304 390 m³ ub lauvtre av ask, eik, dunbjørk, gråor, hengebjørk, osp og svartor. Standardfeil (SE) til volumtallene for de ulike treslagene i regionene er i noen tilfeller veldig høye (jamfør ask, svartor og hengebjørk i Trøndelag eller hengebjørk i Nord-Norge, for eksempel). Tallene har en høy usikkerhet, men for å få en oversikt over ressursgrunnlaget ble det valgt å også vise tall med en usikkerhet (SE) på over 35 %, i ulikhet med Tabell 14 til Tabell 20.

Gjennomgående for alle regionene utgjør dunbjørk størst volum, med volum på 18,6 millioner m³ ub i Trøndelag opp mot 48 millioner m³ ub i Nord-Norge. I Nord-Norge og Trøndelag er det i hovedsak dunbjørk, osp og gråor som har betydelige volum. På Vestlandet, Østlandet og Sørlandet er treslagsvariasjonen større sammenlignet med i nord. På Sørlandet står det store volum av eik og osp (7,7 millioner m³ ub og 7,6 millioner m³ ub) i tillegg til hengebjørk (3,7 millioner m³ ub), dunbjørk (19 millioner m³ ub) og ask (1 million m³ ub). På Vestlandet står det rundt 5 millioner m³ ub gråor i tillegg til 2,7 millioner m³ ub osp. Østlandet har nærmere 4,4 millioner m³ ub osp i tillegg til 6,6 millioner m³ ub hengebjørk og 5,5 millioner m³ ub gråor.

Tabell 8: Tilvekst uten bark [1000 m³] og standardfeil (SE), per treslag og region, referanseår 2020 [3]

Tilvekst [1000 m³ub]												
	Østlandet		Sørlandet		Vestlandet		Trøndelag		Nord-Norge		totalt	
	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE		
Ask	14	42	26	24	45	34					85	
Eik	3,5	46	158	10	32	25					193,5	
Hengebjørk	214	12	99	13	26	21					339	
Dunbjørk	903	4	323	5	571	5	402	5	831	4	3030	
Osp	108	16	164	9	59	16	20	29	43	21	394	
Gråor	222	14	28	26	209	12	175	14	109	15	743	
Svartor	17	29	19	35	30	29	1	100			67	
Totalt	1482		817		970		601		984		4854	

De utvalgte lauvtreslagene har en samlet tilvekst på rundt 5 millioner m³, der tilveksten på Østlandet er høyest med 1,5 millioner m³, fulgt av Nord-Norge og Vestlandet med en tilvekst på om lag 1 million m³ i hver region.

Dunbjørk utgjør 3 millioner m³ av den totale tilveksten på rundt 5 millioner m³. Nest størst tilvekst har gråor (0,7 million m³) og osp (0,4 million m³). Eik har en tilvekst på totalt 0,2 millioner m³ der 75 % ligger på Sørlandet, resten på Vestlandet (Tabell 8).

Bestandstyper og arealtype

Ved inndeling i bestandstreslag (Tabell 9) og skogtyper deles den produktive skogen inn i henholdsvis gran-, furu- og lauvtredominert skog. Inndelingen tar utgangspunkt i det aktuelle boniteringstreslaget, det vil si hovedtreslaget i bestanden. De oppnevnte skogtypene inkluderer både rene bestand med kun ett treslag, men også blandinger av treslag hvor hovedtreslaget dominerer [5].

Uten bark (ub) står det en drøy milliard m³ trær i forskjellige bestandstyper i Norge. 208 million m³ ub står i lauvtredominerte bestander (annen lauvskog 70-100 % lauvskog, bjørkeskog 70-100 % bjørk, lauvtredominert blandingsskog 35-70 % lauvskog). I Nord-Norge står det 54 millioner m³ ub lauv i lauvtredominerte bestander, på Sørlandet er det om lag 38 millioner m³ ub, i Trøndelag 19 millioner m³ ub, på Vestlandet 48,9 millioner m³ ub, og på Østlandet et overslag av 48 millioner m³ ub i lauvtredominerte bestander.

I tillegg er det større volum lauvtre som er blandet inn i bestandene av gran og furu samt blandingsbestandene som er bartredominert med andeler av gran og furu på 35-70 %. Størst volum av gran og furu-dominerte bestander, som likevel kan ha en innblanding av andre treslag på opptil 30 %, ligger på Østlandet (Tabell 9).

Tabell 9: Skogsvolum [million m³ ub] og standardfeil (SE), per bestandstreslag per region [3]

Bestandstreslag	Skogsvolum uten bark (million m ³)									
	Østlandet		Sørlandet		Vestlandet		Trøndelag		Nord-Norge	
	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE
Granskog 70–100 % gran	176,8	4	56,1	7	36,1	11	67,1	6	24	9
Grandominert barblandingsskog 50–70 % gran	15,2	12	4,3	21	2,01	42	2,4	20	0,3	73
Grandominert blandingsskog 35–70 % gran	31,5	8	14,3	12	2,8	27	11,8	10	3,2	17
Furuskog 70–100 % furu	114,2	4	64,5	5	43,3	6	21,8	7	10,7	9
Furudominert barblandingsskog 50–70 % furu	21,3	10	6,6	18	0,6	51	2,6	21	0,3	60
Furudominert blandingsskog 35–70 % furu	17,1	10	15,1	11	4	16	2,4	20	1,6	32
Bjørkeskog 70–100 % bjørk	18,5	7	6	13	22	7	6,8	10	42,3	5
Annen lauvskog 70–100 % lauvskog	12,4	12	18,1	10	20,1	8	5,2	16	8,5	10
Lauvtredominert blandet skog 35–70 % lauvskog	17	9	13,7	11	6,8	15	7,1	12	3,5	17

Av totalt 223 millioner m³ ub med de utvalgte treslagene står 185 millioner m³ ub på skogbruksmark (Tabell 10), det vil si produktiv skog. Fra et bruksperspektiv og med tanke på fremtidige verdikjeder på ulike lauvtreslag er det derfor mest hensiktsmessig å se på skogsvolum av ulike treslag på skogbruksmark.

Dunbjørk har størst volum på skogbruksmark (130 millioner m³ ub), og 32 millioner m³ ub på andre areal typer og markslag. For eik står 85 % av trevolumet på skogbruksmark, mens det er 94 % for hengebjørk som i stor grad er plantet. Av osp står 90 % av volumet på skogbruksmark, mens det er 93 % for gråor, 83 % for svartor og 88 % for ask.

Tabell 10: Skogvolum [1000 m³ ub] og standardfeil (SE), per treslag, arealtype/markslag [3]

Skogvolum uten bark (1000 m³)																
	Andre arealer		Annet tresatt areal		Kulturbete		Kystlynghei		Prod. skog, Ikke skogbruk		Skogbruksmark		Snaumark		Uproduktiv skog	
	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE
Ask	0,2	100	16	99	266	68			69	59	2721	19			13	90
Eik	3,6		3,6	81	166	79			427	44	7733	10			774	22
Hengebjørk	1,5	100	12	72	42	56			266	33	10873	7			380	25
Dunbjørk	4,6	57	2008	8	1384	19	29	46	4624	11	129615	2	545	12	23324	4
Osp			3,6	60	252	70			726	27	15734	7	13	100	733	24
Gråor	3,4	76	13,6	54	302	54			639	52	16716	7	2	61	352	28
Svartor					125	50			285	73	2087	19			19	52

Biologisk gammelskog og vern

Gammelskog er av stor verdi for mange arter, og andelen av død ved er ofte høyere enn i annen skog, noe som gjør den spesielt viktig for det biologiske mangfoldet [1]. Definisjonen for biologisk gammelskog er avhengig av bonitet, og bestandsalder. For lauvtrær på lave boniteter (6-8), er 120 år nedre grense for biologisk gammelskog, mens det er minst 80 år på boniteter over 20. For midlere boniteter er minstealder for biologisk gammelskog 100 år [5].

Av totalt 223 millionene m³ skogvolum hvor de utvalgte treslagene står er 191 millioner m³ ub ikke i biologisk gammelskog, mens 29 millioner m³ står i naturtyper/arealer definert som biologisk gammelskog. En fjerdedel av eikevolumet står i biologisk gammelskog, mens for de andre treslagene er andelen i biologisk gammelskog lavere (Tabell 11). Eik er et saktevoksende treslag som ofte felles først når det har oppnådd en alder på 80 til 200 år, og ønsket diameter. I Norge er eiketrærne gjerne 100–170 år ved felling til bruk i møbler (pers. kommunikasjon Trond Hamran, 02.07.2025). Definisjonen for biologisk gammelskog er knyttet til treslagene gran, furu og de vanligste norske lauvtreslagene som bjørk, osp og svartor, altså pionertreslag med en lavere forventet levealder og som er hogstmoden tidligere. Bjørk på svært gode boniteter kan for eksempel nå dimensjoner til hogstmodent virke fra en bestandsalder på 40–45 år.

Tabell 11: Skogvolum [1000 m³ ub] og standardfeil (SE), per treslag, klassifisert biologisk gammelskog, referanseår 2020 [3]

	Skogvolum uten bark (1000 m ³)				
	Biologisk gammelskog		Ikke biologisk gammelskog		totalt
	vol	SE	vol	SE	
Ask	274	85	2 544	18	3084
Eik	2281	23	6 592	10	9104
Hengebjørk	813	25	10 676	7	11575
Dunbjørk	21 186	5	138 193	2	161 533
Osp	3482	15	13 681	7	17461
Gråor	817	18	16889	7	18029
Svartor	71	45	2320	19	2517
Totalt	28925		190 895		223 304

Det er ikke store arealer som er vernet på produktivt skogareal (Tabell 12), derfor er tallene for forskjellige treslag på vernede arealer i forskjellige regioner knyttet til stor usikkerhet (Tabell 13). For eksempel står det 5000 m³ hengebjørk i Nord-Norge (Tabell 7), og ifølge Tabell 13 står 100 % av forekomsten, 4000 m³, på vernede arealer. Her er det altså en forskjell i estimert forekomst på 1000 m³. For andre regioner og treslag er usikkerheten betydelig mindre. Av ask står 1,6 % av volumet i Vestlandet på vernede arealer. Eik på Sørlandet har 4,1 % av volumet på vernede arealer. Dunbjørk har mellom 1,7 % (Vestlandet) og 4,3 % (Nord-Norge) av volumet på vernede arealer, mens osp har mellom 0,4 % (Vestlandet) og opp mot 8,1 % (Trøndelag) av volumet på vernet areal.

Tabell 12: Produktivt skogareal: fordeling på arealanvendelse [ha]

Region	Friluftsområde	Skogbruksmark	Verneområde	Vernet andel [%]
Østlandet	5767	3321058	126123	3,7
Sørlandet	6669	1314369	39114	2,9
Vestlandet	4236	1029324	22251	2,1
Trøndelag	270	1098675	50179	4,4
Nord-Norge	541	1486959	83254	5,3

Tabell 13: Skogvolum uten bark [1000 m³] per arealanvendelse på produktivt skogareal, region og treslag

		Skogvolum uten bark (1000 m ³)				
	Arealanvendelse	Østlandet	Sørlandet	Vestlandet	Trøndelag	Nord-Norge
Ask	Friluftsområde		45		0	
	Skogbruksmark	571	871	912	13	0
	Verneområde			15		
	Vernet andel [%]			1,6		
Eik	Friluftsområde		83			
	Skogbruksmark	146	5704	878		
	Verneområde		247			
	Vernet andel [%]		4,1			
Hengebjørk	Friluftsområde	53	8			
	Skogbruksmark	5487	3008	923	42	
	Verneområde	60	68			4
	Vernet andel [%]	1,1	2,2			100,0
Dunbjørk	Friluftsområde	57		83	3	12
	Skogbruksmark	31855	13896	21883	12759	32372
	Verneområde	1183	304	370	447	1445
	Vernet andel [%]	3,6	2,1	1,7	3,4	4,3
Osp	Friluftsområde	71	88			23
	Skogbruksmark	3420	5927	2243	747	1352
	Verneområde	41	241	9	66	85
	Vernet andel [%]	1,2	3,9	0,4	8,1	5,9
Gråor	Friluftsområde	111		3	16	
	Skogbruksmark	4396	562	4044	3320	2220
	Verneområde	269		83	5	56
	Vernet andel [%]	5,6		2	0,2	2,5
Svartor	Friluftsområde		165			
	Skogbruksmark	514	424	858	19	
	Verneområde	9		73		
	Vernet andel [%]	1,8		7,9		

Diameter og alder

For kvalitetsskurtømmer av lauvtre er særlig trær med diameter over 18 cm interessant, der dimensjonering av toppdiameteren er et av kvalitetskriteriene [6]. Lauvtre skurtømmer og skurlast av høy kvalitet kjennetegnes med kvistfritt virke [7], og skjæres ofte med båndsgag eller rammesag, gjerne fra utsiden og inn for å få mest mulig kvistfritt virke. For noen treslag (som gråor) er det også mindre diameter som er relevant for skur.

Eik på Sørlandet har et samlet tømmervolum på 2,3 millioner m³ ub i diameterklassen 30+ cm. I tillegg er det litt under 200 000 m³ som står i diameterklassen under (20-29,9 cm) og som vil vokse til i de kommende tiårene (Tabell 14).

Hengebjørk har til sammen et tømmervolum på 3,1 millioner m³ ub i diameterklassen 30+ cm, der største andel står i Østfold, fulgt av Sørlandet og Vestlandet.

Selv om de største volumene til dunbjørka i alle regionene står i diameterklassen 5–19,9 cm, er det mellom 1,3–2,9 millioner m³ i diameterklassen 30+ cm i regionene Sørlandet, Østlandet og Vestlandet, mens det står 0,4 millioner m³ i Trøndelag og 0,8 millioner m³ i Nord-Norge. I diameterklassen 20-29,9 cm er lageret til dunbjørka enda større, med et volum på 2,6–6,3 millioner m³ i hver av regionene.

Størst volum av osp står i diameterklassen 30+ cm, der alle regionene utenom Trøndelag har et stående volum på mellom 0,6 og 2,3 millioner m³.

Hverken gråor, svartor eller ask har volum stående i diameterklassen 30+ cm, men det står 0,3 millioner m³ ask på Sørlandet i diameterklasse 20-29,9 cm. I samme diameterklassen har gråor 1 million m³ volum på Østlandet og på Vestlandet hver. I tillegg er det litt over 0,5 millioner m³ i diameterklassen i Trøndelag mot litt under 0,5 millioner m³ i samme diameterklassen i Nord-Norge.

Tabell 14: Tømmervolum [1000 m³] og standardfeil (SE), per diameterklasse, treslag og region

Diameterklasse [cm]	1000 m ³ tømmervolum					
	Østlandet vol SE	Sørlandet vol SE	Vestlandet vol SE	Trøndelag vol SE	Nord-Norge vol SE	
Ask	≥30					
	20-29,9		322 28			
	5-19,9		344 25	227 24		
Eik	≥30		2276 19			
	20-29,9		1851 12			
	5-19,9	54 34	1908 11	239 31		
Hengebjørk	≥30	1699 22	992 21	383 29		
	20-29,9	1971 18	1168 14	352 27		
	5-19,9	1931 18	925 14	187 28		
Dunbjørk	≥30	2366 18	1358 18	2940 12	440 28	789 17
	20-29,9	6169 8	3361 8	6094 7	2578 8	6285 6
	5-19,9	24559 4	9482 5	13302 5	10191 5	26755 5
Osp	≥30	1781 23	2268 15	1012 12		609 33
	20-29,9	1068 20	2169 12	920 19	254 31	427 27
	5-19,9	683 20	1820 11	321 21	89 26	424 33
Gråor	≥30					
	20-29,9	1067 33		1080 17	579 28	472 23
	5-19,9	2845 17	368 33	2781 12	2553 14	1672 13
Svartor	≥30					
	20-29,9					
	5-19,9	206 34	200 33	318 29		

For de fleste av treslagene er det aldersklassen 50–99 år som er mest relevant for hogst, bortsett fra eik. Gamle trær kan underligge restriksjoner for hogst som følge av miljøsertifiseringskrav [8].

Ser man på aldersklassefordelingen mellom treslagene, er det bare dunbjørk som har større volum i aldersklassen 150 år og eldre. I denne klassen ligger rundt 4,7 millioner m³ ub hvorav 1,5 millioner m³ ub står på Østlandet og rett under 1 million m³ ub i Trøndelag (Tabell 15). På Sørlandet står 2,8 millioner m³ ub av eik i aldersklassen 100–149 år.

Tabell 15: Tømmervolum [1000 m³] og standardfeil (SE), per aldersklasse, treslag og region

Aldersklasse		1000 m ³ tømmervolum									
		Østlandet		Sørlandet		Vestlandet		Trøndelag		Nord-Norge	
		vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE
Ask	< 50										
	50 - 99			716	30						
	100 - 149										
	≥ 150										
Eik	< 50			749	19						
	50 - 99			2312	16						
	100 - 149			2779	19						
	≥ 150										
Hengebjørk	< 50	2447	21	1230	19						
	50 - 99	2527	21	1021	21	587	26				
	100 - 149	386	25	677	28						
	≥ 150										
Dunbjørk	< 50	7622	9	2504	9	2242	11	2979	9	3207	10
	50 - 99	15830	7	5951	8	12050	7	5138	8	17002	7
	100 - 149	7981	9	4954	9	7381	8	4106	8	12740	8
	≥ 150	1537	16	767	16	622	26	955	13	789	22
Osp	< 50	441	30	926	18						
	50 - 99	1053	26	2884	14	1118	24			1016	29
	100 - 149	591	28	2110	16	964	25			399	30
	≥ 150										
Gråor	< 50	2475	29	324	33	1409	21	1688	20	517	29
	50 - 99	2163	32			2260	16	1446	26	1418	18
	100 - 149					434	26	158	26	337	22
	≥ 150										
Svartor	< 50										
	50 - 99			284	33						
	100 - 149										
	≥ 150										

Vekstbetingelser (bonitet, høyde over havet)

I skogbruket benyttes begrepet bonitet for å klassifisere voksesteder med hensyn til skogens vekstpotensiale for trærne. Høyere bonitet knyttes til bedre høydevekst og bedre produksjon. Skogen har større tilvekst per år (diameter og høyde) og blir tidligere hogstmoden på høyeste bonitet. I Norge knyttes boniteten til treslagene gran, furu og bjørk. Høydebonitet (H40) er definert som overhøyden (gjennomsnittshøyde til de 10 største trærne per daa) i meter ved brysthøydealder (treets alder ved brysthøyde, det vil si 1,3 m) 40 år og angis i klasser, som for eksempel G17 (treslag gran, 17 m ved 40 år), F20 (treslag furu, 20 m ved 40 år) eller B23 (treslag bjørk, 23 m ved 40 år) [1].

På Østlandet vokser om lag 4 millioner m³ ub hengebjørk på høy bonitet, i tillegg kommer 9 millioner m³ ub av dunbjørk, 1 million m³ ub osp, og 4 millioner m³ ub gråor.

Sørlandet har store ressurser av ask (0,8 millioner m³ ub), hengebjørk (1,6 millioner m³ ub), dunbjørk (2,8 millioner m³ ub), eik (1,8 millioner m³ ub) og osp (1,6 millioner m³ ub) som vokser på høy bonitet (Tabell 16).

På Vestlandet er det bare dunbjørk og gråor som står på høye boniteter, med henholdsvis 1,5 og 1,2 millioner m³ ub.

I Trøndelag står det 1,4 millioner m³ ub dunbjørk og 1,7 millioner m³ ub gråor på høy bonitet (+17). Nord-Norge har bare lite stående tømmervolum på høy bonitet (0,3 millioner m³ ub).

Tabell 16: Tømmervolum [1000 m³] og standardfeil (SE), per bonitet, treslag og region

	Bonitet	1000 m ³ tømmervolum					
		Østlandet vol SE	Sørlandet vol SE	Vestlandet vol SE	Trøndelag vol SE	Nord-Norge vol SE	
Ask	Lav (6-8)						
	Middels			325 35			
	Høy		755 29				
Eik	Lav (6-8)		1159 21				
	Middels		3078 15	616 34			
	Høy		1798 22				
Hengebjørk	Lav (6-8)	229 28	324 22				
	Middels	1368 25	1139 17	631 27			
	Høy	3936 17	1623 19				
Dunbjørk	Lav (6-8)	12648 7	5002 8	8482 9	5473 7	23120 6	
	Middels	11167 8	6334 7	12320 6	6288 7	10364 8	
	Høy	9281 10	2863 12	1534 14	1448 13	345 24	
Osp	Lav (6-8)	197 32	993 19			562 26	
	Middels	1225 22	3670 12	1545 20		898 32	
	Høy	1059 27	1593 20				
Gråor	Lav (6-8)			529 26	135 32	872 23	
	Middels	683 27	50 35	2449 15	1492 18	1352 17	
	Høy	4025 24	512 25	1153 24	1714 24		
Svartor	Lav (6-8)						
	Middels		228 35				
	Høy						

Hvor høyt over havet bestanden i skogen ligger påvirker vekstbetingelsene til trærne og andre planter i skogen. Vekstbetingelsene for skog og trær minker med økende høyde over havet, siden gjennomsnittstemperaturen avtar med økende høyde og fører til redusert vekst i høyde og diameter [9], helt opp til skoggrensen hvor skog ikke lenger kan etablere seg. Flere faktorer påvirker tregrensens høyde. På den nordlige halvkule synker tregrensen hovedsakelig på grunn av økende breddegrad, men den endres også langs en kyst-innland-gradient og er lavere nær kysten enn i innlandsområder i Norge. Derfor ser vi på trevolum i lavest høydeklasse (0-300 m over havet) som forutsetning for god tilvekst.

Eik, ask og svartor vokser bare på lavest høydeklasse, der eik og ask vokser på Sørlandet og Vestlandet og svartor på Vestlandet. Også hengebjørk står for det meste på områder innenfor den laveste høydeklassen, men på Østlandet står en tredjedel av volumet på områder som ligger over 300 m over havet. Osp og gråor står i alle regionene i lavest høydeklasse (0,7–3,8 millioner m³ ub for osp og 0,4–3,7 millioner m³ ub gråor) mens det står større volum av osp på Østlandet, Vestlandet og Sørlandet (0,7; 0,8 og 2 millioner m³, respektive). Det er bare på Sørlandet osp vokser i den høyeste høydeklassen (0,5 millioner m³ ub). I den midlere høydeklassen står også større volum av gråor på Østlandet (0,9 millioner m³ ub), på Vestlandet (1,2 millioner m³ ub) og i Trøndelag (0,4 millioner m³ ub).

For dunbjørk står halvparten av volumet på områder innenfor den laveste høydeklassen og halvparten på områder som ligger over 300 m over havet. Veldig store volum av dunbjørk vokser også i den høyeste høydeklassen, med 14 millioner m³ ub på Østlandet, 3,1 millioner m³ ub på Sørlandet, 1,8 millioner m³ ub på Vestlandet og 2,4 millioner m³ ub i Trøndelag (Tabell 17).

Tabell 17: Tømmervolum [1000 m³] og standardfeil (SE), per høydeklasse (høyde over havet), treslag og region

Høydeklasse		1000 m ³ tømmervolum									
		Østlandet		Sørlandet		Vestlandet		Trøndelag		Nord-Norge	
		vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE
Ask	0-300			881	26	824	32				
	301-600										
	>600										
Eik	0-300			5875	11	878	29				
	301-600										
	>600										
Hengebjørk	0-300	3890	16	2571	13	853	23				
	301-600	1651	24	511	28						
	>600										
Dunbjørk	0-300	9519	9	5600	8	12005	6	5834	6	26121	5
	301-600	9782	8	5469	8	8566	9	5010	7	7380	10
	>600	13793	7	3131	11	1764	21	2365	14		
Osp	0-300	1755	19	3784	11	1472	20	711	34	1460	22
	301-600	716	27	2008	17	780	28				
	>600			465	34						
Gråor	0-300	3684	26	437	14	2854	15	2883	17	2109	14
	301-600	923	24			1199	18	405	24		
	>600										
Svartor	0-300	473	33	583	34	924	32				
	301-600										
	>600										

Tilgjengelighet

Lett tilgjengelighet er en forutsetning for kostnadseffektiv hogst. Som indikatorer for lett tilgjengelighet betegnes i dette avsnitt høy hogstklasse (Tabell 18), kort avstand til vei (Tabell 19) og lav terrenghelling i bestanden (Tabell 20).

Utviklingstrinn for skogbestand beskrives som oftest ved hjelp av forskjellige hogstklasser. Inndelingen går fra etablering av skogen frem mot hogstmoden skog, og er avhengig av bonitet og har derfor forskjellige nedre aldersgrense for ulike boniteter. I skogbruksplanleggingen brukes fem hogstklasser (HKL) [1]:

- HKL 1 - skog under forynging,
- HKL 2 - foryngelse og ungskog,
- HKL 3 - yngre produksjonsskog,
- HKL 4 - eldre produksjonsskog på vei til å bli hogstmoden. Tynning er ofte aktuelt.
- HKL 5 - hogstmoden skog. Tilveksten stagnerer, og det er aktuelt med hogst av bestanden.

I hele Norge står 91 millioner m³ ub lauvtre av de utvalgte treslagene i hogstklasse 5, derav er 1,3 millioner m³ ub ask, 4 millioner m³ ub hengebjørk, 59 millioner m³ ub dunbjørk, 4,5 millioner m³ ub eik, 3,4 millioner m³ ub gråor, og 8,6 millioner m³ ub osp (Tabell 18).

På Østlandet står ca. 2 millioner m³ ub hengebjørk, 14,5 millioner m³ ub dunbjørk, og 1,5 millioner m³ ub osp hogstmoden i HKL 5.

Sørlandet har 4,5 millioner m³ ub hogstmoden eik, og store hogstmodne ressurser av bjørk (hengebjørk 1,3 millioner m³ ub, dunbjørk 8,1 millioner m³ ub), osp (3,9 millioner m³ ub) og ask (0,7 millioner m³ ub). Det er her de største bestandene av edellauv står hogstmodne.

Nord-Norge har store volum hogstmoden dunbjørk (25 millioner m³ ub) og gråor (1 million m³ ub). Vestlandet har betydelige ressurser av hogstmoden ask (0,5 millioner m³ ub), bjørk (hengebjørk 0,5 millioner m³ ub og dunbjørk 14 millioner m³ ub), svartor (1,5 millioner m³ ub) og osp (2 millioner m³ ub). I Trøndelag står totalt 7,9 millioner m³ ub hogstmodent lauvvirke, derav 7 millioner m³ ub dunbjørk og nærmere 1 million m³ ub gråor.

Tabell 18: Tømmervolum [1000 m³] og standardfeil (SE), per hogstklasse, treslag og region

Hogstklasse		1000m³ tømmervolum									
		Østlandet		Sørlandet		Vestlandet		Trøndelag		Nord-Norge	
		vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE
Ask	1+2										
	3										
	4										
	5			744	29	514	30				
Eik	1+2										
	3			575	21						
	4			825	20						
	5			4509	14						
Hengebjørk	1+2	138	31								
	3	1502	25	813	20						
	4	1214	21	757	23						
	5	2173	23	1302	21	538	28				
Dunbjørk	1+2	1644	14	488	16	291	20	377	15	976	15
	3	6559	9	2343	9	1553	13	3263	9	2740	12
	4	10415	9	3247	11	6078	10	2637	11	4907	13
	5	14478	7	8123	7	14414	6	6932	7	25206	5
Osp	1+2										
	3			527	19						
	4	324	35	1580	18	185	33				
	5	1495	21	3892	12	2018	18			1235	24
Gråor	1+2	146	31					38	31		
	3	734	30			640	30	1305	19	267	35
	4	1455	26			1982	18	1041	27	874	24
	5					1449	18	957	34	969	19
Svartor	1+2										
	3										
	4										
	5										

Driftsveilengde, eller avstand til vei, er en av faktorene som påvirker hogstkostnadene i betydelig grad, og står for avstanden tømmeret må transporteres fra hogstfeltet til bilvei, der kortere avstand til vei står for bedre tilgjengelighet [1].

På Østlandet står til sammen 32 millioner m³ ub lauvtre av hengebjørk (4,6 millioner m³ ub), dunbjørk (20,6 millioner m³ ub), osp (2,7 millioner m³ ub) og gråor (4,2 millioner m³ ub) med kort avstand til vei (0-500 m). Dette utgjør 70 % av volumet av de utvalgte lauvtreslagene på Østlandet (Tabell 19).

På Sørlandet er andelen bestander med kort driftsveile lengde 59 % og 18 millioner m³ av de utvalgte lauvtreslagene står i kategorien nærmest vei (ask 0,8 millioner m³ ub, eik 4,2 millioner m³ ub, hengebjørk 2,3 millioner m³ ub, dunbjørk 7,3 millioner m³ ub, osp 3,2 millioner m³ ub, gråor 0,4 millioner m³ ub).

På Vestlandet har bare 51 %, altså 15 millioner m³ ub av de utvalgte lauvtreslagene, kort avstand til vei. Ask (0,9 millioner m³ ub), eik (0,6 millioner m³ ub) og hengebjørk (0,7 millioner m³ ub) står utelukkende nær vei (0-500 m), mens dunbjørk (9,3 millioner m³ ub), osp (1,1 millioner m³ ub) og gråor (2,8 millioner m³ ub) har større volum på til sammen 15 millioner m³ ub lengre unna vei.

61 % av dunbjørka (6,9 millioner m³ ub), ospa (0,6 millioner m³ ub) og gråora (2,9 millioner m³ ub) i Trøndelag står 0-500m fra vei. I Nord-Norge er det bare 41 % av de same treslagene (dunbjørk 12,7 millioner m³ ub, osp 1 million m³ ub, gråor 1,5 millioner m³ ub) som står så nærme vei.

Tabell 19: Tømmervolum [1000 m³] og standardfeil (SE), per driftsveile lengde [m], treslag og region.

Driftsveile lengde [m]		1000 m ³ tømmervolum					
		Østlandet		Sørlandet		Vestlandet	
		vol	SE	vol	SE	vol	SE
Ask	0-500			842	27	858	32
	501-1000						
	>1000						
Eik	0-500			4168	14	616	33
	501-1000			1484	20		
	>1000			383	27		
Hengebjørk	0-500	4615	16	2251	14	672	25
	501-1000	572	25	398	30		
	>1000	195	35	436	10		
Dunbjørk	0-500	20599	6	7328	7	9333	7
	501-1000	6257	11	3 160	10	5055	10
	>1000	6239	11	3712	10	7948	10
Osp	0-500	2675	24	3191	12	1136	7
	501-1000	444	28	1529	19		
	>1000			1536	20	723	29
Gråor	0-500	4186	22	445	26	2792	15
	501-1000					844	21
	>1000					495	29
Svartor	0-500						
	501-1000						
	>1000						

Terrengbratthet gir en indikasjon på tilgjengelighet og tilgang ved hogst. Bestand som står på terreng med lav helling er enklere å hogge enn de som står i veldig bratt terreng, med mye helling [1]. I tillegg er trevekst på helling en årsak til

reaksjonsvirke. Dette dannes for å sørge for rette og oppreiste stokker. I lauvtrær dannes reaksjonsvirke som strekkved på oversiden av stammer som plantes på for eksempel helling eller på oversiden av greiner [10]. Strekkved påvirker treegenskapene og fører til blant annet forminsket dimensjonsstabilitet med en økning av indre spenninger, dårlig bearbeidbarhet, samtidig som også mekaniske egenskaper blir påvirket [9].

På Østlandet står 86 % (39 millioner m³ ub) av lauvtre tømmervolumet til hengebjørk (4 millioner m³ ub), dunbjørk (28 millioner m³ ub), osp (2,6 millioner m³ ub), gråor (3,5 millioner m³ ub) og svartor (0,5 millioner m³ ub) i bestander med mindre enn 33 % terrenghelling (Tabell 20).

På Sørlandet er 55 % (16,7 millioner m³ ub) av tømmervolumet til ask (0,5 millioner m³ ub), eik (2,4 millioner m³ ub), hengebjørk (1,9 millioner m³ ub), dunbjørk (8,4 millioner m³ ub), osp (3,2 millioner m³ ub) og gråor (0,3 millioner m³ ub) i bestander med mindre enn 33 % terrenghelling.

På Vestlandet er andelen tømmervolum i bestander med mindre enn 33 % terrenghelling kun 31 % (9 million m³ ub) og lavest i regionene. Her er det bare dunbjørk (7,3 millioner m³ ub) og gråor (1,7 millioner m³ ub) som er rapportert i terrenghellingskategorien under 33 %.

I Trøndelag står 73 % (11,7 millioner m³ ub) av dunbjørk (9,9 millioner m³ ub) og gråor (1,9 million m³ ub) i bestander med mindre enn 33 % terrenghelling, mens det er 67 % (24,7 millioner m³ ub) i Nord-Norge, der dunbjørk med 22,4 millioner m³ ub utgjør størst volum.

Tabell 20: Tømmervolum [1000 m^3] og standardfeil (SE), per hellingsklasse [%], treslag og region

Helling [%]		1000 m ³ tømmervolum									
		Østlandet		Sørlandet		Vestlandet		Trøndelag		Nord-Norge	
		vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE	vol	SE
Ask	≤ 33 %			540	33						
	(33 %-66 %)										
	> 66 %					402	35				
Eik	≤ 33 %			2352	14						
	(33 %-66 %)			2861	18						
	> 66 %			822	29						
Hengebjørk	≤ 33 %	3976	16	1879	14						
	(33 %-66 %)	1423	28	1097	23	496	29				
	> 66 %										
Dunbjørk	≤ 33 %	28308	5	8426	6	7294	8	9856	5	22398	6
	(33 %-66 %)	4227	15	4824	9	9942	7	2749	11	9319	8
	> 66 %			950	23	5100	12	603	21	2113	15
Osp	≤ 33 %	2598	23	3208	13					906	29
	(33 %-66 %)	459	31	2445	14	1223	22				
	> 66 %			603	28	647	31				
Gråor	≤ 33 %	3462	25	338	29	1724	20	1930	18	1379	17
	(33 %-66 %)					1649	17	992	25	552	27
	> 66 %					758	22				
Svartor	≤ 33 %	463	34								
	(33 %-66 %)										
	> 66 %										

Referanser

- [1] Svensson A., Eriksen R., Hylen G., Granhus A. (2021) Skogen i Norge - Statistikk over skogforhold og skogressurser i Norge for perioden 2015-2019. NIBIO RAPPORT 7/142/2021.
- [2] Svensson, A. og Dalen, L. S. (Red) 2021. Bærekraftig skogbruk i Norge. Norsk institutt for biokonomi. <https://www.skogbruk.nibio.no/>
- [3] <https://landsskog.nibio.no/>. Landsskogtakseringen - Norway's National Forest Inventory. Gjør dine egne analyser (besøkt 05.04.2025).
- [4] Zimmer, K; Hylen, G; Kuehne, C; Hanssen, KH; Fløistad, I; Smith, A (2023) Bjørk i Norge. NIBIO Rapport 9/63/2023.
- [5] Hylen G., Fernández, CA; Granhus, A. (2022). Skogressurser i Norge Status og framtidsscenarioer. NIBIO RAPPORT 8/85/2022.
- [6] Landbruksdepartement (1956). Regler for måling og levering av skur- og spesialtømmer av lauvtre. <https://lovdata.no/dokument/SFO/forskrift/1956-01-19-1>
- [7] PEFC Norge (2022). Norsk PEFC Skogstandard (PEFC N 02:2022).
- [8] Luostarinen K., Verkasalo E. (2000). Birch as sawn timber and in mechanical further processing in Finland. A literature study. Silva Fennica Monographs 1. 40 p. ISBN 951-40-1745-5.
- [9] Kollmann, F.F.P., og Côté, W.A. 1968. Principles of wood science and technology. Springer, Berlin – Heidelberg, Germany.
- [10] Barnett J. og Jeronimidis G. (2003) Reaction wood (chapter) in Wood biology and its biological causes eds. Barnett J, og Jeronimidis G. 2003 Blackwell Publishing

Del 4 Noen pågående initiativer fra involverte parter

Prosjekter

SynForest

Prosjektet undersøker hvordan norske produksjonsskoger kan tilpasses et varmere og mer uforutsigbart klima ved å øke innslaget av eik og andre edellauvtrær. I dag domineres skogbruket i Sør-Norge av gran, som plantes, hogges og foredles til trelast og papir. Gran er imidlertid sårbar for klimaendringer, særlig tørke og storm, og taper allerede terreng i Europa. Dette reiser spørsmål om hvordan skogbruket kan redusere klimarisiko, samtidig som det sikres verdiskaping og økt biologisk mangfold.

Edellauvtrær, som eik, tåler både varmere klima og kraftige vinterstormer bedre enn gran. De produserer dessuten tømmer av høy kvalitet, og kan styrke artsrikdommen i skogene. Likevel sprer slike trær seg langsomt naturlig, og uten aktiv planting vil de ikke kunne følge klimaforandringenes tempo. En overgang fra gran til lauvtreproduksjon virker derfor lovende, men innebærer både økologiske og økonomiske utfordringer. SynForest bringer forskere og praktikere sammen for å utforske hvordan denne overgangen kan realiseres.

Skogøkologer og lokale forvaltere undersøker hvordan eik kan forynges og beskyttes mot beiting fra hjortevilt. Økonomer analyserer samfunnsnyttene og de potensielle verdiene ved å forvalte blandingsskoger som gir både kvalitetstømmer og andre økosystemtjenester. Samtidig vurderer samfunnsvitere og politiske eksperter hvordan støtteordninger, skoginteresser og samfunnsaksept kan påvirke overgangen til edellauvtreproduksjon.

Parallelt utvikler industrielle partnere nye produkter basert på norsk høykvalitetstømmer for å øke markedet for edellauvtrær. Økt etterspørsel etter slike produkter kan skape de nødvendige økonomiske insentivene for å endre skogbruket. Dermed søker SynForest å bygge en helhetlig verdikjede hvor klima, biodiversitet, økonomi og industriutvikling går hånd i hånd.

SNS nettverk Value:Birch – Valorization of birch, from the forest and beyond

Value:Birch samler et nettverk av forskere fra Norge, Finland, Sverige, Estland, Irland, Storbritannia, Belgia, Polen og Tyskland samt relaterte industrier som jobber for å skape motstandsdyktige leverings- og verdikjeder basert på bjørk, med et mål om å øke merverdien av de avvirkede skogressursene i dag. Hvert av landene har sine spesifikke infrastrukturelle og logistiske utfordringer med håndtering av bjørk og lauvtre i dag. Et felles mål er å koble sammen aktører innen skogsbransjen, øke kunnskapsgrunnlaget om ressursgrunnlaget og utvide produktporteføljen for skogressursen bjørk. Nettverket er finansiert fra Nordic Forest Research (SNS) og ForBioeconomy (EFI forskningsnettverk) og ledet av NIBIO.

OakBreed: Motorveien til genetisk forbedret eikefrø

OakBreed-prosjektet har som mål å etablere langsiktig foredling av eik i Norge. Fokuset er på to hjemmehørende arter: sommereik (*Quercus robur* L.) og vintereik (*Q. petraea* (Matt.) Liebl.). De viktigste målene er å utvikle genetisk forbedrede frøkilder, forbedre tilgang på frø og planter, og øke eikas rolle i bærekraftig, klimatilpasset skogbruk. Dette inkluderer identifisering og utvalg av fenotypisk gode trær (plusstrær), vurdering av deres genetiske kvalitet og etablering av frøplantasjer for å levere frø og planter av høy kvalitet til skogreising. OakBreed finansieres gjennom Norges forskningsråd (IPN-ordning), sammen med inntekter fra Skogfrøverkets frøsalg og statlige rentemidler. NIBIO er hovedleverandør av FoU, Skogfrøverket er prosjekteier, og flere skogselskap, Norgesplanter AS og skogeierforeningene Glommen Mjøsen og AT Skog er involvert, i tillegg til SLU og Skogforsk fra Sverige og Københavns Universitet.

HUB:NODE Lauv

HUB:NODE Lauv – foredling av lauvtre i Norge er et viktig og langsiktig prosjekt for verdikjedeutvikling basert på norsk lauvtre. Prosjektet er finansiert av Innovasjon Norge og gjennomføres i samarbeid mellom InnoTre-klyngen og WoodWorks! Cluster, med InnoTre som formell eier.

HUB:NODE Lauv

- Bidrar til utvikling av nye, bærekraftige og lønnsomme verdikjeder basert på norske lauvressurser.
- Styrker samhandling på tvers av klynger, regioner og verdikjeder.
- Bygger et felles kunnskaps- og kompetansegrunnlag for økt verdiskaping.

Norge har store regionale forskjeller i ressursgrunnlag, treslag, kvalitet og tilgjengelig volum. Industrisammensetning, kompetanse og logistikk varierer mellom regionene. HUB:NODE Lauv tar utgangspunkt i disse fortrinnene for å utvikle tilpassede verdikjeder.

Første del av prosjektet er en kartlegging av lauvtreressurser i ulike regioner. Selve kartleggingen ble gjennomført av NIBIO. Resultatene gir et solid faktagrunnlag for videre prioriteringer og prosjektutvikling, og er presentert i foreliggende rapport.

InnoTre ønsker å legge til rette for felles kompetansedeling mellom HUB:NODE Lauv og Synforest. Målet er bedre samordning av innsats og virkemidler, og en sterkere felles plattform for økt verdiskaping.

InnoTre og WoodWorks! Cluster vil fortsette arbeidet gjennom HUB:NODE for å utforske og bidra til etablering av flere verdikjeder for nyttiggjørelse av norsk lauvtre. Flere prosjekter vil understøtte denne målsettingen i tiden fremover.

Gjennom satsingen Fremtidsskogen vil InnoTre fra 2026 også arbeide med skjøtsel og forvaltning av lauvtreskog i samarbeid med ulike partnere.

Klynger

WoodWorks!

WoodWorks! er en næringsklynge som samler aktører fra hele verdikjeden knyttet til skog og trebruk, fra råvare til ferdige produkter. Klyngen har sitt utspring i Trøndelag, men inkluderer medlemmer og prosjekter over hele Norge, i Skandinavia og internasjonalt. I dag teller nettverket nær 80 medlemmer, og mer enn hundre prosjekter er i gang innen tre hovedområder: trebruk i bygg og konstruksjon, nye anvendelser av trefiber og økt verdiskaping knyttet til råvaren.

Bakgrunnen er både lange tradisjoner i skognæringen og nye behov i samfunnet. Gran og andre treslag fra norske skoger er grunnlaget, men klyngen ser også på hvordan fiber kan tas i bruk på nye måter, for eksempel i mat, medisin og dyrefôr. Dette arbeidet skjer i tett samarbeid mellom næringsliv, forskningsmiljøer, utdanningsinstitusjoner og offentlige aktører. Klyngen er organisert som et prosjektbasert samarbeid, der hvert initiativ har egen finansiering og involverer både bedrifter og forskningspartnere. Mange prosjekter inkluderer også internasjonale samarbeidspartnere. En viktig del av arbeidet er å styrke rammevilkår og politisk forståelse for skog- og trenæringens betydning, med vekt på at næringen må være bærekraftig.

Trøndelag har gode forutsetninger for utvikling med tilgang på råstoff, industriell kompetanse og forskningsmiljøer innen teknologi, økonomi og samfunnsfag. Denne kombinasjonen gjør regionen til et naturlig tyngdepunkt for klyngen. Samtidig bidrar samarbeid med aktører som Kystskogbruket og Skognæringa Kyst SA til å forankre og utvikle prosjektarbeidet videre. Klyngen bygger på en samarbeidskultur der innovasjon og markedsorientering står sentralt. Klyngen søker å bidra til en grønnere framtid gjennom å utvikle løsninger som utnytter tre og trefiber på nye og bærekraftige måter.

InnoTre

InnoTre er en næringsklynge for utvikling av tre og trebasert industri i Norge. Utspringet er i Agder, men opererer nå både nasjonalt og internasjonalt innen sine satsingsområder. Klyngen har ca. 70 medlemsorganisasjoner i tillegg til like mange samarbeidspartnere i hele verdikjeden fra skog til foredling både innen treindustri, treforedling og trevare i tillegg til tjenesteaktører innen verdikjeden.

Klyngens målsetting er å øke verdikjedens konkurransekraft gjennom kompetanse, innovasjon og bærekraftig utvikling. InnoTre har som målsetting å «Ta vare på» i betydning av ressurseffektivisering, sirkularitet, natur og mennesker. Gjennom å utvikle langlevde produkter og bygg, og kunne utvikle og transformere det vi allerede har fremfor å rive. InnoTre og WoodWorks! samarbeider om «Build on top» for å fremme transformasjon og utvikling av nye byggeløsninger.

InnoTre har flere prosjekter som understøtter målsettingen, og søker alltid samarbeidspartnere nasjonalt og internasjonalt for videreutvikling og styrking av

deres målsetting. Klyngen har som mål å bidra til en mer fornybar fremtid der ressurser forvaltes bedre, der sirkularitet er en selvfølge, og der norsk trebruk og design har en tydelig plass i verden

InnoTre tror på samarbeid mellom klynger, FoU-organisasjoner, universiteter og bedrifter. De ønsker å bidra til felles nasjonalt og internasjonalt løft for konkurransekraft basert på fornybare ressurser.

Treteknisk publikasjoner

Tekniske håndbøker

1. Bygge med massivtreelementer / Treteknisk (2006) 6 hefter 179 s. og byggeveiledning. Opplag 1200 eks.
2. Tre og fuktighet / Sverre Tronstad (2002–2013, 4 utgaver) 41 s. Opplag 3700 eks.
3. Mekaniske treforbindelser / Geir Glasø et al. (1974–2022, 6 utgaver) 166 s. Opplag 9500 eks.
4. Treteknisk håndbok / Red. Per Skogstad (1991–2009, 3 utgaver) 338 s. Opplag 7200 eks.

Fokus på tre

1. Sagtømmerandel i massevirke	29. Uttak av furu kjerneved
2. Treslag og holdbarhet	30. Ubehandlete trefasader
3. Brannforebyggende arbeid i treindustrien	31. Brannbeskyttet trevirke
4. Øket sideborduttak - Øket videreforedling	32. Fleretasjes trehus
5. Energieffektive ytterveggskonstruksjoner i tre	33. Rett trelast
6. Overflatebehandling av tregulv	34. Furu
7. Heltregulv	35. Bjørk
8. Tre og miljø	36. Tre og lyd
9. Innvendig panel	37. Tre og brann
10. Soppfarget lauvtrevirke	38. Trefuktighet – tørking
11. Lerk	39. Tørking av gran og furu
12. Broer i tre	40. Trevirkets oppbygging og egenskaper
13. Innvendig listverk	41. Tradisjonsbasert trebruk
14. Parkettgulv	42. Tradisjonsbaserte byggemetoder
15. Endebeskyttelse av tømmer – Utgått	43. Konstruksjonsvirke
16. Tømmervanning	44. Laft og lafting
17. Avrenning fra tømmervanning	45. Enøk i trelastindustrien
18. Lauvtreegenskaper	46. Klima og trestabilitet
19. Konkurransefortrinn gjennom avansert kvalitetsforbedringsarbeid	47. Tre og næringsmidler
20. Massivtre	48. Yteherding – årsak og tiltak
21. Trykkimpregnering	49. Sitkagran
22. Utvendig kledning	50. Insekter i tre
23. Overflatebehandling av utvendig kledning	51. Soppskader på tre
24. Virkesegenskapenes betydning for tørke- og høvlingskvalitet	52. Trekonstruksjoner med spikerplater
25. Kjerneved av furu	53. Konstruktiv trebeskyttelse
26. Trebaserte plater	54. Opplevelse av trematerialer i innemiljø
27. Trebaserte konstruksjonselementer	55. Yttervegger i tre med passivhuskrav
28. Gran	56. Landbruksbygg
	57. Etasjeskiller med gitterbjelker
	58. Miljødeklarasjoner for tre og trebaserte produkter

Rapporter

1. Energisparing og energiøkonomisering ved trelasttørking / Magnar Eikerol (1981) 36 s.
2. Oppvarming og rengjøring av skurtømmer før barking. Del II, Erfaringer og anbefalinger ved bruk av bløtebasseng / Per Skogstad et al. (1982) 33 s.
3. Betydningen av å kappe skurtømmeret etter kvalitet / Bjørn Lier (1982) 40 s.
4. NTIs simuleringsprogram for skur / Andreas J. Garnæs (1982) 19 s.
5. Metalldetektorer: en orientering om utstyr og om erfaringer fra praktisk bruk / Bjørn Lier (1983) 40 s.
6. Bruk av tre i svømmehaller: et sammendrag av diplomoppgave ved Norges Tekniske Høgskole utført i samarbeid med Norsk Treteknisk Institutt / Håkon Bergsrud et al. (1983) 24 s.
7. Kvalitetskrav til skurlast av lauvtre / Bohumil Kučera (1983) 19 s.
8. Skurnøyaktighet ved råskur: registrering i perioden 1980-82 ved noen typiske sagkombinasjoner / Bjørn Lier et al. (1983) 71 s.
9. Emneproduksjon: markeder og produksjonsopplegg / Rolf Birkeland et al. (1985) 58 s.
10. Skurnøyaktighetsundersøkelser '86: nye sirkelsagmaskiner - råskur med sagbladstyringer og tørrekløyving / Magnar Müller et al. (1987) 21 s.
11. Fingerskjøting av konstruksjonslast: undersøkelser av forhold ved produksjon og styrke / Per Lind (1987) 76 s.
12. Skjærforhold i sagblad / Håkon Toverød (1988) 50 s.
13. MPS i trelastindustrien / Andreas Garnæs et al. (1988) 62 s.
14. Trevirke: prosjekt fasader - fornyet overflatebehandling: rapport fra prosjektet Fasadytor - fornyad ytbehandling (prosjekt Nordisk industrifond P-642) / red. av Eirik Raknes et al. (1989) 97 s.
15. Støydemping av sorterverk og internt transportutstyr: samarbeidsprosjekt Odden verksted A/S og Norsk Treteknisk Institutt / Andreas Garnæs (1992) 51 s.
16. Arbeidsmiljø ved båndkløyve: endring av avsug og demping av støy / Andreas Garnæs (1992) 13 s.
17. Tørking-trekvalitet: resultater fra 4 tørkeforsøk / Sverre Tronstad (1993) 27 s.
18. Tørking av stolper: resultater fra litteraturstudier, forsøk og økonomiske kalkyler vedrørende kunstig tørking av stolper / Marie-Louise Edlund et al. (1993) 52 s.
19. Nordisk samkalibrering av styrkesorteringsmaskiner / Kjell Helge Solli (1993) 58 s.
20. Sammenliming av gulvbord ved lakking / Eirik Raknes (1993) 11 s.
21. Metoder for destruksjon/deponering av avfall fra impregneringsindustrien / Fred G. Evans (1994) 28 s.
22. Miljø ved produksjon og bruk av trykkimpregnert tre / Fred G. Evans (1994) 46 s.
23. Årringer som uttrykk for tømmerkvalitet / Wei Han et al. (1994) 25 s.
24. Måling av tømmerkvalitet: seminar, 25-10-1994, Oslo / red. av Wei Han (1995) 163 s.
25. Lysbeskyttende forbehandling av tre kombinert med klarlakk / Eirik Raknes (1995) 15 s.
26. Styrkesortering ger mervärde, Del 1, Spørreundersøkelse / Kjell Helge Solli (1995) 91 s.
27. Miljøargumenter for nordisk trevirke og treprodukter / Tore Opdal (1995) 19 s.
28. Langtidsbestandighet av lim for bærende trekonstruksjoner: resultater etter 30 års eksponering / Eirik Raknes (1995) 27 s.
29. Tørking av bjørk: resultater fra 9 tørkeforsøk / Per F. Jørgensen et al. (1995) 69 s.

30. Kvalitetsforbedringsprogram basert på avvikskostnadsoppfølging / Rune Moen (1996) 29 s.
31. Økt økonomisk skurutbytte / Andreas Garnæs et al. (1996) 35 s.
32. Øket sideborduttak: kvalitet, utbyttepotensial, produksjonsmetoder og videreforedling: forprosjekt / Sverre Tronstad (1996) 45 s.
33. Egenskaper hos de viktigste norske lauvtrær / Bohumil Kucera et al. (1996) 58 s.
34. Stress and strain in drying wood: a literature survey / Knut Magnar Sandland (1996) 34 s.
35. Tørkespenninger - kondisjonering: bakgrunn, forsøk, metoder / Sjur Fløtaker et al. (1996) 48 s.
36. Egenskaper hos soppfarget lauvtrevirke / Håkon Helgerud Myhra et al. (1997) 41 s.
37. Miljødeklarasjon av treindustriens produkter / utført av Dansk Teknologisk Institutt et al. (1997) Hovedrapport, Bilag til hovedrapport, Sammenfatning med miljødeklarasjoner
38. Endebeskyttelse av tømmer / Håkon Helgerud Myhra et al. (1997) 24 s.
39. Tørking av osp: resultater fra 13 tørkeforsøk / Per F. Jørgensen et al. (1998) 25 s.
40. Klimastyrt tømmervanning / Håkon Helgerud Myhra (1998) 43 s.
41. Avrenning fra tømmervanning / Håkon Helgerud Myhra et al. (1998) 33 s.
42. Tørkekvalitet i trelastindustrien: sammendrag av 80 industritester av tørkekvalitet utført av medlemsbedrifter i teknologeringen Tørkeklubben / Sverre Tronstad (1998) 64 s.
43. Småskala sagbruksvirksomhet i Norge / Terje Apneseth et al. (1999) 109 s.
44. Utbytte ved maskinell styrkesortering av konstruksjonstrevirke i Norge / Håkon Helgerud Myhra (1999) 29 s.
45. Bygningselementer av massivtre / Tor Kristensen (1999) 59 s.
46. Sidebord - kvalitet og utbytte / Sverre Tronstad (1999) 19 s.
47. Description and initial test of 8 principles for in-kiln measuring and end-point control of wood moisture content / Sjur Fløtaker et al. (2000) 81 s.
48. Innleggingsnøyaktighet i sagmaskiner / Audun Øvrum (2001) 32 s.
49. Virkesegenskapenes betydning for tørke- og høvlingskvalitet / Knut Magnar Sandland et al. (2001) 36 s.
50. Kundeorientert sortering av trelast / John Vincent Haugen et al. (2002) 33 s.
51. Parkeringshus i tre: et utviklingsprosjekt i samarbeid mellom offentlige byggherrer, industri og forskningsinstitutter / prosjektdeltakere: Statsbygg et al. (2002) 74 s.
52. Norsk trevirke som råstoff: verdiskapingspotensial og industrielle muligheter - litteraturreport i SSFF-prosjektet / Terje Birkeland et al. (2002) 130 s.
53. Skurlastkvalitet fra Sandeskur / Audun Øvrum (2002) 27 s.
54. Delamination performed on glulam: according to pr. EN 391-method B, January 2001, final draft: Nordtest Project no. 1528-01 / Martin Kemmsies et al. (2002) 46 s.
55. Forbedring av høvlingskvalitet gjennom modifisering av høvlingsverktøy / Sindre Holøyen (2003) 49 s.
56. Råstoff til massivtreelementer: en aktivitet i SSFF-prosjektet / Olav Mjåland et al. (2004) 27 s.
57. Evaluation of glulam beams after 6 years exposure to outdoor climate: TEFT-project no.: FP-43/03, FP-58/03 and FP-59/03 / Birte Pitzner et al. (2004) 28 s.
58. Advances in drying of wood: NTI-papers from COST-E15 seminars 2000-2004 / Sverre Tronstad et al. (2005) 99 s.
59. Effect of top loading on the deformation of sawn timber during kiln drying: part of EU project STRAIGHT: measures to improving quality and shape stability of sawn

- softwood timber during drying and service conditions / ed. by Sverre Tronstad (2005) 99 s.
60. Gluing of Norway spruce and Scots pine with an EPI-adhesive (emulsion polymer isocyanate): activity in the SSFF-project / Birte Pitzner et al. (2005) 33 s.
  61. Prøving av trevirke ved -170 °C: resultater fra bøye-, trykk- og skjærttest / Kjell H. Solli (2006) 23 s.
  62. Overflate- og systembehandling / Bjørn Jacobsen (2006) 242 s.
  63. Sitkagran som utvendig kledning - produksjonsforsøk / Jan Bramming et al. (2006) 24 s.
  64. Sawyer - planleggingsverktøy for sagprosessen / Håkon Toverød (2006) 50 s.
  65. Fysiske og mekaniske egenskaper hos norsk gran og furu: en aktivitet i SSFF-prosjektet / Jan Bramming (2006) 49 s.
  66. Sagbruksflis - geometri: en aktivitet i SSFF-prosjektet / Knut Finstad (2006) 21 s.
  67. Bjørk i synlige konstruksjoner / Vegard Kilde et al. (2006) 70 s.
  68. Sitkagran som utvendig kledning: feltforsøk / Jan Bramming et al. (2007) 39 s.
  69. Sitkagran som utvendig kledning: vedheftstest / Jan Bramming et al. (2007) 19 s.
  70. Sitkagran som konstruksjonsvirke / Kjell Helge Solli et al. (2007) 49 s.
  71. Industriell overflatebehandling av kledningsbord / Bjørn Jacobsen (2008) 38 s.
  72. ENØK i varme- og tørkeanlegg i trelastindustrien / Henning Horn (2008) 26 s.
  73. Innvendige malte trepaneler - overflateegenskaper / Bjørn Jacobsen et al. (2009) 34 s.
  74. Miljøvennlig engangsbehandling av furu kjerneved og gran brukt som kledningsbord / Bjørn Jacobsen (2009) 92 s.
  75. Tørking av lafteplank / Knut Finstad et al. (2009) 26 s.
  76. Klimatesting av massivtreelementer / Karl Harper et al. (2009) 19 s.
  77. Entré - Energieffektive trekonstruksjoner / Christoffer Aas Clementz et al. (2009) 46 s.
  78. Svertesopp på trefasader / Bjørn Jacobsen et al. (2009) 56 s.
  79. Bedre utnyttelse av bioenergi fra sagbruk gjennom fjernvarmeleveranse / Henning Horn (2010) 46 s.
  80. Sammenhengen mellom byggematerialer og folks opplevelse av innemiljø / Anders Q. Nyrud et al. (2010) 33 s.
  81. Knutepunktforbindelser i fleretasjes trehus / Jarle Aarstad (2010) 41 s.
  82. Lufthastighet, utjevning og avkjøling under tørkeprosessen - betydning for tørkekvalitet / Knut Magnar Sandland et al. (2010) 38 s.
  83. Industrielt trebyggeri - erfaringer fra norske prosjekter / Anders Q. Nyrud et al. (2011) 96 s.
  84. Entré - Energieffektive trekonstruksjoner - Delrapport 2 / Christoffer Aas Clementz et al. (2011) 132 s.
  85. Massivtre med integrert akustisk dempning / Kristine Nore et al. (2012) 41 s.
  86. Prosjektering av trekonstruksjoner / Sigurd Eide et al. (2013) 7 s.
  87. Innovative byggematerialer av tre - klimaendring og forbedret levetid / Anders Q. Nyrud et al. (2015) 72 s.
  88. Building materials and wellbeing in indoor environments / Kristian Bysheim et al. (2016) 70 s.
  89. Innovativ utnyttelse av aske fra trevirke for økt verdiskapning og bærekraftig skogbruk / Henning Horn et al. (2016) 50 s.
  90. Økonomi og miljøaspekter ved alternative anvendelser av treaske / Lars G. F. Tellnes et al. (2016) 28 s.
  91. Tilbydere av trefaglig kompetanse / Samee Ullah et al. (2024) 27 s.

Meddelelser

Serien ble utgitt i perioden 1951–1992.

1. Skurutbyttets variasjon med skurordre, tømmerdimensjon og avsmaling / Gustav S. Klem et al. (1951) 8 s.
2. Sammenliknende skurforsøk mellom sirkelsagblad / Gustav S. Klem et al. (1951) 19 s.
3. En undersøkelse av skurnøyaktigheten ved forskjellige sagbrukstyper / Gustav S. Klem et al. (1951) 11 s.
4. Tannvinklenes innvirkning på kraftforbruket ved saging med og mot fibre / Curt Skoglund et al. (1953) 9 s.
5. En transportteknisk undersøkelse på stabeltomtene / Produksjonsteknisk Forskningsinstitutt (1954) 135 s.
6. Fuktighetsopptak i gulvbord under lagring på byggeplassen / Ole Karlsen (1954) 14 s.
7. Noen resultater fra undersøkelser over saging med og mot fibre / Torstein Englessen et al. (1954) 14 s.
8. Skurnøyaktigheten ved våre viktigste sagbrukstyper / Gullik Hvamb (1956) 13 s.
9. Laminering av trykkimpregnert furu / Magnus M. Selbo et al. (1956) 8 s.
10. Fastmasse i stabet, kappet bakhon / Michael Foslie (1957) 24 s.
11. Undersøkelser over metoder for tørking av rå sagflis / Per Granlund (1958) 9 s.
12. Tørrekløyving med koniske sirkelsagblad / Lester H. Reineke et al. (1958) 11 s.
13. Metode for beregning av pneumatiske tørkeanlegg / Per Granlund (1959) 9 s.
14. Brikettering av bark og sagflis / Harald Millstein et al. (1960) 16 s.
15. Strength and stiffness of glued laminated timber beams / Johannes Moe (1961) 13 s.
16. Fingerskjøting av furubord / Eirik Raknes (1961) 11 s.
17. A study of nail-glued timber truss joints / Johannes Moe (1961) 16 s.
18. Stability in fire of protected and unprotected glued laminated beams / Katsuyoshi Imaizumi (1962) 14 s.
19. The mechanism of failure of wood in bending / Johannes Moe (1962) 18 s.
20. Studier over stukete og viggete rammesagblad og skurnøyaktighet / Marijan Breznjak et al. (1962) 11 s.
21. Liming av trykkimpregnert bøk / Eirik Raknes (1962) 18 s.
22. Forsøk med trykkimpregnering av skurlast av gran etter en spesiell metode / Per Hanetho (1962) 14 s.
23. Studier over skurnøyaktigheten ved båndsagskur av frosset og ikke frosset virke / Rolf Birkeland et al. (1963) 10 s.
24. Styrkeegenskapene hos furu fra Pasvik og fra Østlandet / Michael Foslie (1963) 11 s.
25. Strength properties and testing methods of glued finger joints in structural timbers / Odd Brynildsen (1965) 5 s.
26. Sammenlikning av beregningsmetoder for enkle tretakstoler / Odd Brynildsen (1966) 3 s.
27. Limte bjelkeelementer / Odd Brynildsen (1966) 7 s.
28. Varigheten av granvirke behandlet med forskjellige konserveringsmidler / Gustav S. Klem (1966) 7 s.
29. Slagbruddfasthet og kløvfasthet til furuvirke trykkimpregnert med saltkonserveringsmiddel / Gustav S. Klem (1966) 6 s.
30. Investigations on sawing accuracy for big bandsaw when sawing frozen and unfrozen logs / Rolf Birkeland (1967) 7 s.

31. Langtidsbestandighet av lim for bærende trekonstruksjoner / Eirik Raknes (1968) 16 s.
32. Fingerskjøting med resorcinlim ved høy trefuktighet / Eirik Raknes (1967) 12 s.
33. Norsk granvirkes styrkeegenskaper. 1: Bøystyrke, elastisitetsmodul og strekkstyrke / Michael Foslie et al. (1968) 65 s.
34. Resultatene av målinger av skurnøyaktigheten ved sirkelsagbruk og båndagsbruk / Rolf Birkeland (1968) 14 s.
35. Lagringsskader på ubarket skurtømmer og effekten av sprøyting / Gunnar Wilhelmsen et al. (1968) 90 s.
36. Fingerskjøting av konstruksjonsvirke med høy trefuktighet / Eirik Raknes (1969) 7 s.
37. Frittbærende tretakstoler / Odd Brynildsen et al. (1969) 62 s.
38. Skur med stukete tenner på sirkelsagblad med høy matning pr. tann / Marijan Breznjak et al. (1969) 8 s.
39. Betydningen av sterk tilvekstøkning hos vanlig furu for tørkeskader, bøye- og skjærfasthet / Gustav S. Klem (1970) 6 s.
40. On the vibration of the circular saw blade under sawing conditions / Marijan Breznjak et al. (1970) 8 s.
41. Fingerskjøting av "lufttørr" trelast ved hjelp av høyfrekvensoppvarming / Eirik Raknes et al. (1971) 5 s.
42. Norsk granvirkes styrkeegenskaper. 3: Styrkeegenskaper for små, feilfrie prøver / Michael Foslie (1971) 26 s.
43. NTI's trebjelkefasit / NTI (1971) 259 s. (Erstattet av Byggdetaljblad, Norges byggforskningsinstitutt)
44. Langtidsbestandighet av lim for bærende trekonstruksjoner / Eirik Raknes (1972) 11 s.
45. Norsk granvirkes styrkeegenskaper. 2: Bøystyrkens og strekkstyrkens sammenheng / Michael Foslie et al. (1972) 25 s.
46. On the lateral movement of the bandsaw blade under various sawing conditions / Marijan Breznjak et al. (1972) 91 s.
47. Korrosjon på metaller i kontakt med trykkimpregnert trevirke / Egil Ormstad (1973) 42 s.
48. Theory and experiment on the optimal operation of circular saws / C.D. Mote, Jr. et al. (1973) 28 s.
49. The temperature distribution in circular saws during cutting / C.D. Mote, Jr. et al. (1973) 30 s.
50. Saltakstoler / Asbjørn Aass Jr. et al. (1974) 155 s.
51. Egenskaper til trevirke fra gjødslet gran- og furuskog / Gustav S. Klem (1974) 59 s.
52. Automatic setting of a twin circular saw / Marijan Breznjak et al. (1975)
53. Langtidsbestandighet av lim for bærende trekonstruksjoner / Eirik Raknes (1976) 6 s.
54. Apparat for ikke-ødeleggende prøving av sponplater / K. Mørkved et al. (1976) 7 s.
55. Sagbladstyringer / Sindre Holøyen (1977) 32 s.
56. Feedback control of sawblade temperature with induction heating / C.D. Mote, Jr. et al. (1977) 74 s.
57. Krokskur / Marijan Breznjak et al. (1977) 43 s.
58. Småhusfundamenter av tre / Tore Haavaldsen (1979) 73 s.
59. Structural models for trussed rafters / Odd Brynildsen (1979) 22 s.
60. Saw stability control by thermal tensioning / Sindre Holøyen et al. (1979) 49 s.
61. Tverravstivning av bjelkelag / Jon Lundesgaard (1980) 40 s.

62. Langtidsbestandighet av lim for bærende trekonstruksjoner / Eirik Raknes (1981) 5 s.
63. Oppbøying av takstoler / N. Mjøs et al. (1982) 15 s.
64. Temperaturspenninger og sideutbøying på enkeltkoniske sirkelsagblad / Sindre Holøyen (1982) 13 s.
65. Hydrodynamic sector bearings as circular saw guides / C.D. Mote, Jr. et al. (1982) 42 s.
66. Målesystem for vurdering av kantingsoperasjoner / I. Sandqvist et al. (1983) 64 s.
67. Usymmetriske sirkelsagblad / Sindre Holøyen (1983) 48 s.
68. Korrosjon på metaller / Fred G. Evans (1984) 21 s.
69. Gran og sitka innplantet på Vestlandet / Michael Foslie (1985) 111 s.
70. Usymmetriske sirkelsagblad. Del II / Sindre Holøyen (1985) 58 s.
71. Sawing accuracy at Norwegian Bandsaw Mills / Nobuaki Hattori (1986) 22 s.
72. Konstruksjonsvirke med små tverrsnitt / Kjell Helge Solli et al. (1986) 71 s.
73. Langtidsbestandighet av lim for bærende trekonstruksjoner / Eirik Raknes (1987) 4 s.
74. Gran fra Vestlandet. Styrke og sortering / R. Lackner et al. (1988) 57 s.
75. Lysbeskyttende forbehandling av tre / Eirik Raknes (1988) 25 s.
76. Belastningstidens innflytelse på strekkfasthet for konstruksjonsvirke / R. Lackner (1990) 45 s.
77. The performance of glued laminated beams manufactured from Norwegian spruce / R.H. Falk et al. (1992) 60 s.

Teknisk småskrift

Serien ble utgitt i perioden 1953–2003 og fortsetter som Teknisk håndbok.

1. Noen synspunkter om friluftstørking av trelast / Ole Karlsen (1953) 16 s.
2. Tannluker, matning og skjærfasthet ved sirkelsagblad / Gullik Hvamb (1953) 14 s.
3. Hurtigtørking av rå sagflis / Halvor Skjelmerud (1953) 7 s.
4. Hva er blåved og hvorledes kan blåvedskader unngås? / Karl Mørkved (1953) 8 s.
5. Kjemisk beskyttelse mot blånad av skurlast / Karl Mørkved (1953) 7 s.
6. Høvling med planboks eller kutter? / Karl Th. Gulowsen (1953) 4 s.
7. Måling av fuktighet i trevirke / Michael Foslie (1953) 11 s.
8. Påvisning av spiker og metallgjenstander i sagtømmer / Finn Bjerkhoel-Nielsen (1954) 4 s.
9. Brikettering av tørr sagflis og kutterspon og tørking av rå sagflis og kutterspon / Lars Kalseth (1955) 5 s.
10. Apparat for telling og total lengdemåling av tømmerstokker, planker eller bord i forbindelse med kjerrat eller transportbånd / Gullik Hvamb (1955) 7 s.
11. Elastiske spennanordninger for rammesagblad / Gullik Hvamb (1955) 9 s.
12. Er kunstig tørking lønnsomt sammenliknet med lufttørking? / Ole Karlsen (1956) 16 s.
13. Noen tall for fastmasse- og fuktighetsinnhold i forskjellig sagbruksavfall / Michael Foslie (1956) 4 s.
14. Sponplater – egenskaper / Michael Foslie (1958) 11 s.
15. Sponplater – bearbeiding og anvendelse / Karl Mørkved (1958) 10 s.
16. Liming av tregolv / Asbjørn Torp (1959)
17. Utvendig trepanel. Noen råd og vink / NTI (1959) 19 s.
18. Fuktighet i trelast / Harald Millstein (1961) 12 s.

19. Gran og furu. En sammenlikning av trevirkets egenskaper / Michael Foslie (1962) 5 s.
20. Tabeller over statiske verdier for trelast med dimensjoner etter NS 3042 (skurlast), NS 3043 (justert last), NS 3044 (høvlet last) / NTI (1992)
21. Skadeinsekter i forarbeidet trevirke / NTI (1967) 24 s.
22. Endeskjøting av trelast / NTI (1968) 11 s.
23. Trebeskyttelse / Gustav S. Klem et al. (1992) 72 s.
24. Mekaniske treforbindelsesmidler / NTI (1995)
25. Sagbruksavfall som industribrensel / NTI (1974) 12 s.
26. Tregulv – typer og egenskaper / Michael Foslie (1976) 19 s.
27. Høvellast. De nye norske standarder sammenliknet med de gamle regler. Utarbeidet i samarbeid med Trelastbrukernes Felleskontor / Michael Foslie (1978) 32 s.
28. Sortererhåndboka. Kvalitetsforhold i trevirke / Michael Foslie (Rev. 1995) 84 s.
29. ABC for fingerskjøting / Karl Mørkved (1980) 8 s.
30. Råteskader i bygninger. Årsaker – forebyggende tiltak – utbedring / Jöran Jermer et al. Oversatt av Fred G. Evans (1982) 15 s.
31. Impregnert trevirke. Bruksområder og egenskaper / Fred G. Evans (1984) 28 s.
32. Fuktavhengige dimensjonsforandringer i høvellast / Michael Foslie (1989) 20 s.
33. Treteknisk håndbok / NTI (1999) 291 s. (Ny utgave juni 2009 – i serien Teknisk håndbok)
34. Bioenergi fra treindustrien m/cd / Red. Jarle Svanæs (2002) 34 s.
35. Tre og fuktighet – fra produsent til forbruker / Sverre Tronstad (2002) 40 s.
36. Overflate- og systembehandling av tre brukt utendørs. Del 1 / Bjørn Jacobsen et al. (2003) 35 s.

Utredninger

Serien ble utgitt i perioden 1951–1988.

1. Kutterflis og sagflis som isolasjonsmateriale i bolighus / Hans Granum (1951) 33 s.
2. Sågverkens avfallsproblem / Carl-Gustaf von Essen (1951) 50 s.
3. Første årsmøte. Foredrag om aktuelle emner innen treindustrien, utarbeidet til møtet / NTI (1951)
4. En metode for kvalitetskontroll av trelast med hensyn til fuktighetsinnholdet / Ole Karlsen (1952) 52 s.
5. De nye tørkeskjemaer som anvendes i USA / Ole Karlsen (1952) 12 s.
6. En oversikt over impregneringsmidler - og metoder / Karl Mørkved (1953) 19 s.
7. Andre årsmøte. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1953) 32 s.
8. Lim og liming / Halvor Fehn (1954) 85 s.
9. Tresponplater. En orientering og en oversikt over forskjellige europeiske fabrikasjonsmetoder / Halvor Fehn (1954) 5 s.
10. "Skog og tre". Høstmøte 1954. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1955)
11. "Mot Rust og Råte 1954". Foredrag om råte og impregnering av trevirke på studiekonferansen arrangert av Studieselskapet for Norsk Industri i samarbeid med Skipsteknisk Forskningsinstitutt og Norsk Treteknisk Institutt / NTI (1955)
12. "Skog og Tre". Høstmøte 1955. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1956)

13. Sagbruksavfallets praktiske og salgsmessige verdi som industribrensel / Norsk Dampkjelforening (1956)
14. "Skog og Tre". Høstmøte 1956. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1957)
15. Møbelvirkets stabilitet / Ole Grønvold (1957) 11 s.
16. Transport av bakhon eller flishakk - en økonomisk kalkyle av de forskjellige transportmetoder / Kjell Wibstad et al. (1957) 11 s.
17. Sprekkdannelser i møbelvirkets dekkfiner. Et litteratursammendrag / Ole Grønvold (1957) 10 s.
18. Limgjennomslag / Ole Grønvold (1957) 12 s.
19. "Skog og Tre". Høstmøte 1957. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1958)
20. Barking, hugging, transport og omsetning av sagbruksavfall i Sydstatene i USA / Gullik Hvamb (1958) 20 s.
21. "Skog og Tre". Høstmøte 1958. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1959)
22. Trelastens posisjon i vår byggevirkksomhet, nå og i fremtiden / Hans Granum (1960) 8 s.
23. Limte, laminerte trekonstruksjoner og deres anvendelse / Johannes Moe (1960) 10 s.
24. Årsmøte i Foreningen til Treindustriens Fremme, 1959. "Skog og Tre". Høstmøte 1959. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1960)
25. Årsmøte i Foreningen til Treindustriens Fremme, 1960. "Skog og Tre". Høstmøte 1960. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1961)
26. Spikerlimte trekonstruksjoner / Hans Granum et al. (1961) 21 s.
27. Årsmøte i Foreningen til Treindustriens Fremme, 1961. "Skog og Tre". Høstmøte 1961. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1962)
28. Midler og metoder til beskyttelse av tre og treprodukter mot brann / Per Hanetho (1962) 15 s.
29. Anvendelse av tre som konstruksjonsmateriale i korroderende miljø / Per Hanetho (1962) 8 s.
30. Årsmøte i Treindustriens Tekniske Forening, 1962. "Skog og Tre". Høstmøte 1962. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1963)
31. Dimensjonering av limtre, laminerte treleddrammer / Odd Brynildsen (1963) 16 s.
32. "Skog og Tre". Høstmøte 1963. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1964)
33. Gruppemøte i Treindustriens Tekniske Forening, 1964. Årsmøte i Treindustriens Tekniske Forening, 1964. "Skog og Tre". Høstmøte 1964. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1965)
34. Rektangulære trebjelkers sidestabilitet / Odd Brynildsen (1965) 4 s.
35. Årsmøte i Treindustriens Tekniske Forening, 1965. "Skog og Tre". Høstmøte 1965. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1966)
36. Årsmøte i Treindustriens Tekniske Forening, 1966. "Skog og Tre". Høstmøte 1966. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI, (1967)
37. Uttrekkskraft for trådstift og Uttrekkskraft for treskruer / Michael Foslie (1967)
38. Årsmøte i Treindustriens Tekniske Forening, 1968. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1969)
39. Årsmøte i Treindustriens Tekniske Forening, 1969. Særmøte under "Skog og Tre". Høstmøte 1969. Foredrag og diskusjon om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1970)
40. Tre i småhusfundamenter / Nanna Selvaag (1972)

41. Årsmøte i Treindustriens Tekniske Forening, Larvik 24.-25. mai 1971, Brumunddal 29.-30. mai 1972, Trysil 4.-5. juni 1973. Foredrag om aktuelle emner innen treindustrien / NTI (1974) 77 s.
42. Utforming av tømmerterminaler / Reidar Engeset et al. (1975) 103 s.
43. Støydemping i treindustrien / Stein E. Larsen (1977) Utredning nr. 43 erstattes av RAMIT's "Støy og støydemping i treindustrien".
44. Forslag til informasjonssystem / A. Garnæs (1978) 34 s.
45. Utstyr og metoder for registrering og bearbeiding av data ved trelastbruk / A. Garnæs et al. (1978) 45 s.
46. Innbygging av høvel- og mouldingmaskiner / Stein E. Larsen (1978) Utredning nr. 46 erstattes av RAMIT's "Støy og støydemping i treindustrien".
47. Kontroll og styring av trelasttørker / T. Raen et al. (1978) 35 s.
48. Tørkeskjemaer for norske og utenlandske treslag / T. Raen et al. (1979) 64 s.
49. Bjørk - Produksjon, egenskaper, bearbeiding og anvendelse / K. Vadla et al. (1980) 60 s.
50. Trekonstruksjoner. Eksempelsamling / NTI (1988) 36 s.